

Izvērtējums

Vai 10 gadus pēc Zolitūdes
tragēdijas būvniecības process ir
kļuvis drošāks un kvalitatīvāks?

Publicēšanas datums: 2023.gada 21.novembris

Izvērtējuma autore: Agnese Frīdenberga

Šis izvērtējums ir sagatavots projekta "Risinājumi labākai Latvijas pārvaldībai" ietvaros ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par tā saturu atbild biedrība "Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS".

Kultūras ministrija

PROVIDUS
DOMNĪCA

Sabiedrības integrācijas
fonds

Satura rādītājs

Metodoloģija.....	4
Kopsavilkums.....	6
Vērtējums par Izmeklēšanas komisijas Galaziņojumā norādīto neizpildīto uzdevumu izpildi.....	11
Uzdevums Nr.1. Būvniecības plānošanas dokuments.....	11
Uzdevums Nr.2. Būvvalžu pilnvaras.....	13
Uzdevums Nr.3. Prasības drošībai.....	15
Uzdevums Nr.4. Atbildības palielināšana.....	16
Uzdevums Nr.5. Būvniecības valsts kontroles biroja pilnvaras.....	19
Uzdevums Nr.6. Saimnieciskums, kvalifikācija, drošības nauda, iepirkumu centralizēšana.....	20
Uzdevums Nr.7. Publiskas ēkas jēdziens, sabiedrības informēšana, terminoloģija.....	22
Uzdevums Nr.8. Būvniecības informācijas sistēmas uzlabošana.....	22
Uzdevums Nr.9. Būvspeciālistu sertifikācija un sertifikātu anulēšana.....	23
Citi ar būvniecības drošību saistīti jautājumi.....	29
Samazinātas kaimiņu un trešo personu tiesības reaģēt uz būvniecības problēmām.....	29
Būvniecības normatīvu izstrādē nav sabiedriskā labuma kontroles.....	29

Metodoloģija

Izpētes mērķis

Šī dokumenta mērķis ir uzsākt diskusiju par to, kas ir izdarīts desmit gadu laikā, lai novērstu tādas traģēdijas atkātošanos, kāda notika 2013.gada 21. novembrī, kad, sabrūkot lielveikalam, dzīvību zaudēja 54 cilvēki.

Izpētes metodes

Pārskats balstās šādās izpētes metodēs:

- trīs fokusgrupas ar būvniecības nozari pārstāvošām nevalstiskām organizācijām: 2023.gada 9.augustā notika fokusgrupa ar biedrības "Latvijas Būvinženieru savienība" pārstāvjiem, 2023.gada 9.augustā - ar biedrības "Latvijas Arhitektu savienība" pārstāvjiem un 2023.gada 4.septembrī - ar biedrības "Latvijas Būvkonstrukciju projektētāju asociācija" pārstāvjiem. (fokusgrupu rezultāti ir pievienoti kā Pielikums Nr.1);
- izpētes ietvaros 2023.gada 31.oktobrī notika fokusgrupa ar būvvaldēm, uzrunājot desmit valstspilsētu būvvaldes. Šajā fokusgrupā piedalījās 5 būvvalžu pārstāvji (fokusgrupas rezultāti ir pievienoti kā Pielikums Nr.2);
- izpētes ietvaros 2023.gada 26.oktobrī notika intervija ar Būvniecības valsts kontroles biroja vadītāju;
- izpētes ietvaros 2023.gada 10.novembrī notika intervija ar Ekonomikas ministrijas pārstāvjiem - Olgu Feldmani, Būvniecības departamenta vadītāju, un Ilzi Beināri, Valsts sekretāra vietnieku būvniecības un mājokļu politikas jautājumos;
- izpētes ietvaros tika pieprasīta informācija no Ekonomikas ministrijas par būvspeciālistu sertificēšanas institūciju pieņemtajiem lēmumiem un informācija no Iepirkumu uzraudzības biroja par publiskā iepirkuma datiem būvniecības jomā;
- izpētes ietvaros tika veikta analīze par galvenajām izmaiņām tiesību aktos, kā arī veikta datu izpēte par Latvijas Būvniecības padomes darbu.

Izmantotie saīsinājumi

Zolitūdes traģēdija - traģēdija, kas notika 2013.gada 21.novembrī, kad, sabrūkot lielveikalam, dzīvību zaudēja 54 cilvēki. Traģēdija notika Rīga, Zolitūdē.

Izmeklēšanas komisija - Saeimas parlamentārās izmeklēšanas komisija par Latvijas valsts rīcību, izvērtējot 2013. gada 21.novembrī Zolitūdē notikušās traģēdijas cēloņus un turpmākās darbības, kas veiktas normatīvo aktu un valsts pārvaldes un pašvaldību darbības sakārtošanā, lai nepieļautu līdzīgu traģēdiju atkārtosanos, kā arī par darbībām minētās traģēdijas seku novēršanā.

Galaziņojums - Izmeklēšanas komisijas izstrādāts dokuments, kas 2015.gadā ir izskatīts Saeimā.

EM - Ekonomikas ministrija.

BVKB - Būvniecības valsts kontroles birojs.

Kopsavilkums

2013.gada 21.novembrī Zolitūdē, sabrūkot lielveikala jumtam, dzīvību zaudēja 54 cilvēki. Šī traģēdija notika vairāku savstarpēji saistītu apstākļu dēļ - tika veikts nekvalitatīvs būvniecības process, sabiedrība vieglprātīgi attiecās pret dažādiem brīdinājumiem, kā arī savu darbu pavisai darīja kontrolējošās institūcijas un iesaistītie būvspeciālisti.

Izvērtējot iespējamās traģēdijas cēloņus, paralēli tiesībsargājošo iestāžu darbam Saeimā tika izveidota komisija - Parlamentārās izmeklēšanas komisija par Latvijas valsts rīcību, izvērtējot 2013. gada 21.novembrī Zolitūdē notikušās traģēdijas cēloņus un turpmākās darbības, kas veiktas normatīvo aktu un valsts pārvaldes un pašvaldību darbības sakārtošanā, lai nepieļautu līdzīgu traģēdiju atkārtosanos, kā arī par darbībām minētās traģēdijas seku novēršanā¹.

Izmeklēšanas komisija savā Galaziņojumā norādīja uz dažādiem izaicinājumiem un iespējamām risinājumiem, kas valsts institūcijām ir jāveic, lai mazinātu jebkādas riskus, ka šāds negadījums atkārtotos. Tā arī ieteica dažādus uzlabojumus tam, kā pilnveidot palīdzības sniegšanu cietušajiem un kā rīkoties līdzīgu negadījumu vai katastrofu gadījumā. Ekonomikas ministrijai tika sniegti 12 ieteikumi.

Traģēdija lika pārskatīt gan normatīvo regulējumu, gan būvniecības uzraudzības praksi, fokusējoties uz drošu būvniecību. 2014. gadā un 2015.gadā tika izveidoti nozīmīgi tiesību akti būvniecības jomā, daudzas būvvaldes pārskatīja savas procedūras.

Šī pārskata izveides ietvaros uzrunātie eksperti atzina to, ka, iespējams, dažos gadījumos tiesiskajā regulējumā jaunās prasības pēc drošas būvniecības bija pārspilētas un tika radīts pārāk liels administratīvais slogs visām pusēm, kas apgrūtināja būvniecības uzsākšanu un būvdarbu veikšanu. Pēdējo gadu laikā tiesiskais regulējums būvniecības jomā ir mainīts, tika mazinātas dažādas prasības būvdarbu veikšanai, tika izmainīts Būvniecības valsts kontroles biroja un būvvalžu pienākumu apjoms. Tāpat tika nostiprināts princips, ka atbildība par kvalitatīvu būvniecību pamatā gulstas tikai uz sertificētiem būvspeciālistiem, mazāk - uz valsts un pašvaldības kontrolējošām institūcijām. Notika arī citas izmaiņas.

Providus veica šo izvērtējumu, lai novērtētu, cik daudzi no Galaziņojumā minētajiem uzdevumiem 10 gadu laikā ir izpildīti.

Secinām, ka:

- 1) Lai gan tiesiskais regulējums būvniecības jomā ir būtiski mainīts, taču notikušās izmaiņas veiktas bez kopēja redzējuma par būvniecības**

¹ Izmeklēšanas komisijas sastāvā bija 12 deputāti: Ringolds Balodis, Ints Dālderis, Artuss Kaimiņš, Kārlis Krēslīņš, Aleksejs Loskutovs, Inguna Ribena, Kārlis Seržants, Inguna Sudraba, Mārtiņš Šics, Zenta Tretjaka, Juris Vectirāns, Igors Zujevs

procesu. Nav mērķtiecīgi identificētas problēmas un meklēti tām labākie risinājumi.

Izpēte liecina, ka būvniecības tiesiskais regulējums ir būtiski mainīts, piemēram, Būvniecības likums, kas tika pieņemts uzreiz pēc tam, kad notika traģēdija, kurā bojā gāja 54 cilvēki, kopš tā spēkā stāšanās (likums stājās spēkā 01.10.2014) ir grozīts 20 reizes, Ministru kabineta noteikumi "Vispārīgie būvnoteikumi" ir grozīti 10 reizes, mainīts valsts un pašvaldības uzraugošo institūciju pienākumu apjoms, nostiprināta dalītā atbildība starp visiem iesaistītajiem būvspeciālistiem, atvieglotas procedūras būvdarbu veikšanai. Tātad ir veikti uzlabojumi un procedūras ir pilnveidotas.

Taču vai šīs daudzskaitlīgās izmaiņas sekmē drošu būvniecību? To grūti pateikt, jo izmaiņu pamatā nav būvniecības jomas padziļināta izvērtējuma jeb dokumenta, kurā vienkopus būtu apzināti visi riski un meklēti labākie risinājumi. Arī būvniecības jomas eksperti teiktais fokusgrupās un intervijās liecina, ka nav pārliecības par to, kādas ir šo izmaiņu sekas: vai pēdējos gados samazinātās administratīvās prasības un procedūras ir vai nav vedušas pie lielākiem nekvalitatīvas un nedrošas būvniecības riskiem.

2) Tiesiskā regulējuma izstrādē plašākās sabiedrības pārstāvji nav piedalījušies; nereti normatīvais regulējums tiek izskatīts Latvijas Būvniecības padomē - konsultatīvajā institūcijā, kurā nav pārstāvēta neviena nevalstiskā organizācija, kura pārstāv plašākas sabiedrības intereses.

Analizējot tiesību aktus un to pavadošās anotācijas, redzams, ka būvniecības normatīvo aktu izstrādes procesā nav notikusi diskusija ar plašāku sabiedrību un dažādu (ne tikai būvniecības!) jomu ekspertiem par to, kā sabalansēt vajadzību būvēt ātri un vienkārši ar citām sabiedriski nozīmīgām vajadzībām (piemēram, veidot pieejamu vidi, sabiedrības tiesībām efektīvi iebilst pret nelikumīgu būvniecību, u.tml.)

Ekonomikas ministrija apliecināja, ka problēmas būvniecības jomā un iespējamie risinājumi tiek pārrunāti Latvijas Būvniecības padomē. Taču šajā padomē ir pārstāvēta tikai būvniecības industrija, tajā nav nevienas sabiedriskā labuma nevalstiskās organizācijas.

Lai tiesiskais regulējums būtu kvalitatīvs un tajā būtu sabalansētas visu pušu intereses, ir jāiesaista plašāka sabiedrība (arī būvvaldes), taču pastāvošā kārtība tiesību aktu izstrādē vairāk liecina par to, ka būvniecības tiesiskais regulējums labi reaģē uz nozares vajadzībām un vēlmēm, bet nemeklē labākos risinājumus situācijās, kad vēlme būvēt ātri un vienkārši saduras ar citām sabiedriski svarīgām vajadzībām.

3) No 12 uzdevumiem, kuri bija ietverti Galaziņojumā un attiecās uz būvniecības jomu, tikai trīs uzdevumi ir izpildīti, viens nav izpildīts, bet pārējie – par spīti tam, ka kopš Zolitūdes traģēdijas pagājuši jau 10 gadi, joprojām ir izpildīti tikai daļēji.

Tabula Nr.1. Vērtējums par 12 Izmeklēšanas komisijas uzdevumu izpildi.

Gala ziņojumā ietvertie priekšlikumi	Progress	Komentāri
Būvniecības nozares mērķtiecīgai vadīšanai Ekonomikas ministrijai sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām ir jāizstrādā būvniecības politikas plānošanas dokuments tuvākajiem gadiem;	Nav izpildīts	Politikas plānošanas dokuments nav izstrādāts
Ir jāstiprina pašvaldību būvvalžu kapacitāte un jāpaplašina to pilnvaras, tajā pašā laikā jācenšas būtiski nepalielināt tām uzdoto funkciju apjomu. Ir jāveicina apvienoto būvvalžu veidošana un jāpalielina metodiskās palīdzības apjoms pašvaldību būvvaldēm.	Daļēji izpildīts	<ul style="list-style-type: none"> - atbilstoši administratīvajai reformai, ir samazināts būvvalžu skaits; - salīdzinot ar situāciju 2014. gadā, kad tika pieņemts Būvniecības likums, kurā tika ietvertas normas, kas mazinātu nekvalitatīvas būvniecības riskus, ir mainīts būvvalžu tiesību apjoms, samazinot to iespējas veikt kvalitatīvu būvniecības uzraudzību. Piemēram, izskatot būvprojektus, būvvaldes koncentrējās uz administratīvo prasību kontroli (vai dokumenti pievienoti, vai saskaņojumi saņemti, vai iecere atbilst teritorijas plānošanas prasībām). Savukārt, būvdarbu kontroli būvvaldes veic vien gadījumos, ja būvdarbu veikšanai ir nepieciešama būvatļauja. Tātad - izņēmuma gadījumos.
Jāizstrādā un jāpieņem grozījumi Būvniecības likumā, pastiprinot prasības būvprojektu ekspertīzei un būvju ekspluatācijas drošībai,	Daļēji izpildīts.	- salīdzinot ar situāciju 2014.gadā, kad tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr. 529 "Ēku būvnoteikumi", kuros tika risināti jautājumi par drošu ēku būvniecību, ir samazināts gadījumu skaits, kad obligāti ir jāveic būvprojektu ekspertīze; ir sašaurināts ekspertīzes tvērums un apjoms.
kā arī palielinot būvniecības procesa dalībnieku atbildību visā būvniecības procesā.	Daļēji izpildīts	<ul style="list-style-type: none"> - Būvniecības likumā ir precizēta katra iesaistītā būvspeciālista atbildība, - nav rasts risinājums tam, kā stiprināt pasūtītāja atbildību, - nav rasti risinājumi attiecībā uz būvkomersantu valdes locekļu atbildību, un kā (vai?) stiprināt būvniecības procesā iesaistīto būvspeciālistu pienākumu rīkoties, ja tas pamanījis vai tam vajadzēja pamanīt kļūdas izstrādātā būvprojektā vai citos būvniecības dokumentos.
Traģēdijas ietekmē izveidotā Būvniecības valsts kontroles biroja funkcijas būtu paplašināmas, jo šā biroja izveide veicina drošu būvniecību, bet tā finansējums būtu jāpalielina.	Daļēji izpildīts	- salīdzinot ar situāciju 2014. gadā, kad tika pieņemts Būvniecības likums, kurā tika ietvertas normas, kas mazinātu nekvalitatīvas būvniecības riskus, ir mazināts to gadījumu skaits, kad BVKB veic būvdarbu kontroli ēkās, kuras var uzturēties/uzturas daudz cilvēku; BVKB nav kļuvis par pirmstiesas strīdu risināšanas iestādi būvniecības jomā, taču tā pienākumi ir papildināti ar uzdevumu veikt būvvaldes

		funkcijas būvēm jūrā, iekšējos ūdeņos, Aizsardzības ministrijas vajadzībām būvētām būvēm, vai Nacionālo bruņoto spēku būvēm.
Nepieciešams izstrādāt vadlīnijas saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma izvērtēšanai, paaugstināt iepirkuma speciālistu kvalifikāciju, kā arī ieviest drošības naudas iemaksu par sūdzību izskatīšanu Iepirkumu uzraudzības birojā. Lielāko iepirkumu veikšanai ieteicams izveidot centralizētas iepirkuma institūcijas.	Daļēji izpildīts	<ul style="list-style-type: none"> - ir izstrādāts Vadlīnijas „saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma” kā prioritāra principa ieviešanai publiskajos iepirkumos; - praksē dominē gadījumi, kad būvdarbu pakalpojumi tiek iepirkti par zemāko cenu; - būvdarbu pakalpojumu iepirkšanas kārtība nav mainīta, katra pašvaldība turpina iepirkt būvdarbu pakalpojumus pati.
Būvniecības likumā un tam pakārtotajos Ministru kabineta noteikumos ir jāprecizē publiskas ēkas jēdziens, jānosaka pienākums informēt sabiedrību par būvatļaujas nosacījumu izpildi, jānovērš terminoloģiskas neprecizitātes, kā arī jāveic vairāki citi uzlabojumi.	Daļēji izpildīts	<ul style="list-style-type: none"> - ir precizēts publiskas ēkas jēdziens; - nav rasts efektīvs risinājums tam, kā informēt sabiedrību par izmaiņām būvatļaujā, būvprojektā.
Būvniecības informācijas sistēma pašreizējā attīstības stadijā nenodrošina informāciju par būvniecības procesā esošajiem objektiem, tādēļ ir nepieciešams nekavējoties rast resursus informācijas sistēmas tālākai attīstīšanai, tādējādi samazinot birokrātiju un efektīvizējot uzraugošo institūciju darbu.	Daļēji izpildīts	<ul style="list-style-type: none"> - sistēmas lietošana ir obligāta kopā 2020.gada 1.janvāra; - sistēma nav kļuvusi ērtāka un lietotājiem draudzīgāka.
Būvspeciālistu sertifikācijas funkcija ir jādeleģē ar Būvniecības likumu nevis ar deleģēšanas līgumiem. Sertifikācijas institūcijām jāparedz tiesības anulēt sertifikātus gadījumos, kad tās konstatē rupjus profesionālās darbības pārkāpumus.	Daļēji izpildīts	<ul style="list-style-type: none"> - sertifikācijas iestādes turpina slēgt deleģējuma līgumus ar Ekonomiskās ministriju par uzdevuma izpildi; - sertifikācijas iestādes uzrauga būvspeciālistu profesionālo kvalifikāciju un reaģē uz pārkāpumiem; - salīdzinot ar situāciju 2014.gadā, kad tika izstrādāti Ministru kabineta noteikumi, paredzot būvspeciālistu kompetences novērtēšanas un patstāvīgās prakses uzraudzības kārtību, ir samazinātas prasības attiecībā uz pretendenta pieredzi iegūstot būvspeciālista sertifikātu.
Normatīvajos aktos ir jānoteic, ka būvprojekta ekspertīzes veicējiem ir jābūt pieredzei to būvju projektēšanā, kurām ekspertīze noteikta kā obligāta, un attiecībā uz šiem speciālistiem jāietver prasība par profesionālās	Izpildīts	Būvniecības valsts kontroles biroja Būvspeciālistu sertifikācijas nodaļas veic būvspeciālistu sertifikāciju būvekspertīzes specialitātē. Ir izstrādāta gan kārtība tam, kā notiek sertifikācijas process, gan ētikas kodekss, kas jāievēro visiem BVKB sertificētajiem būvspeciālistiem, veicot patstāvīgo praksi būvekspertīzes specialitātē.

darbības un ētikas pārkāpumu neesamību.		
Ir nepieciešams noteikt, ka galvenā atbildība par neatbilstoša būvizstrādājuma iestrādāšanu būvē jāuzņemas būvdarbu veicējam (ģenerāluzņēmējam).	Izpildīts	Atbildība ir noteikta Būvniecības likuma 29.panta 4.daļā, paredzot to, ka par tādu būvizstrādājumu izmantošanu būvdarbu procesā, kuriem nav atbilstību apliecināšanas dokumentācijas, piemēro brīdinājumu vai naudas sodu fiziskajai personai līdz simt četrdesmit naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai – no piecdesmit sešām līdz četrtrūkstoš naudas soda vienībām.
Internetā jāizveido datubāze, kurā būtu pieejama informācija par būvizstrādājumu atbilstību apliecināšanu dokumentāciju, par kritērijiem, pēc kuriem tā jāvērtē, kā arī cita nepieciešamā informācija. Jāpalielina arī Patērētāju tiesību aizsardzības centra kapacitāte.	Izpildīts	Ir izveidota Neatbilstošu būvizstrādājumu datubāze, kas pieejama Patērētāju tiesību aizsardzības centra mājas lapā internetā. Šīs izpētes veikšanā netika apzināts tas, vai Patērētāju tiesību aizsardzības centra kapacitāte uzdevuma izpildē ir palielināta.

Vērtējums par Izmeklēšanas komisijas Galaziņojumā norādīto neizpildīto uzdevumu izpildi

Zemāk esam analizējuši katru līdz galam neizpildīto uzdevumu, norādot uz problēmām, kuras izriet arī no būvvalžu pārstāvju un citu būvniecības nozares ekspertu pieredzes.

Uzdevums Nr.1. Būvniecības plānošanas dokuments

Izmeklēšanas komisijas uzdevums: būvniecības nozares mērķtiecīgai vadīšanai Ekonomikas ministrijai sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām ir jāizstrādā būvniecības politikas plānošanas dokuments tuvākajiem gadiem.

- Provedus secinājums: uzdevums nav izpildīts.

Izmeklēšanas komisija Galaziņojumā norādīja, "Visbeidzot, sadarbībā ar būvniecības nevalstiskajām organizācijām un ekspertiem ir jāizstrādā politikas plānošanas dokuments tuvākajiem gadiem. Bez šāda dokumenta nozares attīstība joprojām paliks haotiska. Meklējot risinājumus nozares sakārtošanai, nepieciešams pievērst uzmanību arī ārzemju būvniecības regulējumiem, un tas nenozīmē nevis iepriekšējos gados Ekonomikas ministrijas pieņemto praksi izvērtēt vien atsevišķus aspektus, turklāt atrauti no sistēmas, bet gan sistēmisku un visaptverošu analīzi. Komisija arī aicina lēmumu pieņēmējus nesteigties ar pārsteidzīgiem lēmumiem, jo to, kas netika izdarīts daudzu gadu laikā, nav iespējams atrisināt "vienā rāvienā", neveicot rūpīgu analīzi".

2016.gadā Latvijas Būvniecības padome³ un Ekonomikas ministrija vienojās par Latvijas būvniecības nozares attīstības vīziju, apstiprinot dokumentu - "Latvijas būvniecības nozares attīstības stratēģija 2017-2024.gadam", taču to nevar uzskatīt par politikas plānošanas dokumentu (ne pēc satura, ne formas)⁴, jo dokuments ir nav apstiprināts Ministru kabinetā un faktiski apskata tikai būvniecības industrijas attīstības vajadzības, taču tas nesniedz atbildes uz būtiskiem jautājumiem, piemēram, kā veicināt kvalitatīvu būvniecības procesu, vai būvniecības process ir drošs, kā stiprināt visu pušu sadarbību un nodalīt atbildību, kādi soļi jāveic, lai nodrošinātu iesaistīto ekspertu kvalifikācijas pilnveidi.

2016.gadā Ekonomikas ministrija, sniedzot informāciju Ministru kabinetam par paveikto saistībā ar Izmeklēšanas komisijas noteikto par uzdevumiem ministrijām⁵,

² Galaziņojuma 32.lpp, pieejams šeit <https://zolitode.saeima.lv/galazinojums-un-ta-izvertejums.html>

³ Latvijas Būvniecības padome ir konsultatīva koordinējoša institūcija, kuras darbības mērķis ir veicināt sabiedrības līdzdalību būvniecības politikas izstrādē un īstenošanā. Padome atbilstoši sabiedrības interesēm sniedz Ekonomikas ministrijai un citām nozaru ministrijām priekšlikumus par normatīvo aktu, politikas plānošanas dokumentu, kā arī Eiropas Savienības starptautisko tiesību aktu projektiem, kas skar būvniecības nozari. Padome informē sabiedrību par aktualitātēm būvniecības jomā un veicina būvniecības jautājumu integrēšanu nozaru politikā, izskata sabiedrības pārstāvju iesniegtos priekšlikumus būvniecības procesa pilnveidošanai

⁴ Vairāk par politikas plānošanas dokumentiem šeit - <https://tap.mk.gov.lv/valsts-parvaldes-politika/arhivs/attistibas-planosana/strategiska-planosana/>

⁵ Informatīvais ziņojums pieejams šeit - <https://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40374906>

ir norādījusi, ka vairākus būtiskus risinājumus meklēs un atrunās tieši politikas plānošanas dokumentā, proti: būvniecības procesa dalībnieku, tai skaitā uzraugošo institūciju, atbildību visā būvniecības procesā, būvizstrādājumu tirgus uzraudzības atbildības precizēšanu, kā arī būvspeciālistu kompetences pārskatīšanu. Taču šāds politikas dokuments nav ticis pieņemts.

Neskatoties uz to, ka desmit gados nav ticis izstrādāts politikas dokuments un nav veikta sistēmiska un visaptveroša analīze par izaicinājumiem būvniecības nozarē, galvenie tiesību akti būvniecības jomā ir grozīti bieži, proti:

- Būvniecības likums kopš tā spēkā stāšanās spēkā ir grozīts 20 reizes;
- Vispārīgie būvnoteikumi ir grozīti 10 reizes;
- Ēku būvnoteikumi grozīti 13 reizes.

Apskatot normatīvo aktu grozījumu izstrādes dinamiku jāsecina, ka normatīvie akti īsā laika posmā ir grozīti vairākkārtīgi, piemēram, Būvniecības likuma grozījumi 2022.gadā Ministru kabinetā ir bijuši divreiz (ar vienu mēnesi starplaikā!), savukārt Ministru kabineta noteikumi Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi" viena gada ietvaros (2022.gads) ir grozīti četras reizes. Arī būvniecības jomas eksperti fokusgrupās un intervijās atzina, ka tiesiskais regulējums pēdējos gados ļoti bieži mainās un nereti notiek paralēlais tiesību aktu sagatavošanas process, tāpēc nozarei ir grūti izsekot līdzīgi visiem normatīvo aktu izstrādes procesiem un aktīvi līdzdarboties to izstrādē.

Ekonomikas ministrijas pārstāvji norādīja, ka daudzas praksē konstatētās problēmas un piedāvātie risinājumi tiek pārrunāti Latvijas Būvniecības padomē. Taču šo kā problēmu minēja būvvalžu pārstāvi. Būvvalžu pārstāvji atzina, ka nereti, veidojot tiesību aktus būvniecības jomā vai izdarot izmaiņas tajos, atbildīgās institūcijas vairāk konsultējās ar būvniecības nozari pārstāvošām organizācijām, mazāk uzrunā būvvaldes, uzklusot to pieredzi un redzējumu.

Tāpat būvvalžu pārstāvji norādīja uz normatīvo aktu kvalitātes problēmām, norādot, ka pēdējo gadu laikā veiktās izmaiņas normatīvajos aktos, mazinot dažādas administratīvās prasības un procedūras, rada bažas, vai ir apsvērti visi riski un varam paļauties, ka drošu būvniecību nodrošina dotās iespējas veikt būvdarbus ar atvieglotām procedūrām. Šīs bažas varētu kļūdēt, ja Ekonomikas ministrijai būtu veikti izvērtējumi par būtiskākiem risinājumiem, nostiprinot tos kādos politikas dokumentos, kuru izstrādes ietvaros būtu uzklusējis ne tikai nozares redzējums, bet plašākas sabiedrības intereses, iesaistot arī būvvaldes un sabiedriskā labuma nevalstiskās organizācijas dažādās jomās (vides pieejamības jomā, pretkorupcijas jomā, vides aizsardzības jomā, u.tml.)

Vairāki piemēri, kas ilustrē to, ka tiesiskā regulējuma risinājumi nav tikuši pietiekami pārrunāti ar visām pusēm, tika minēti fokusgrupā ar būvvaldēm. Proti, tika minēts, ka arvien biežāk nozīmīgas pārbūves notiek pamatojoties nevis uz būvatļauju, bet vienkāršotajiem procesiem (piemēram, pārveidojot dzīvojamo ēku ar lieliem dzīvokļiem par īres namu ar maziem daudzumiem dzīvokļiem). Šādā situācijā nedz būvvaldei nedz citām kontrolējošām institūcijām nav iespējas veikt kontroli par procesu un risinājumu kvalitāti (vai ievērotas ugunsdrošības normas? vai nav būtiski ietekmēta ēkas stiprība?), jo vienkāršotajiem procesiem nav nepieciešams

būvprojekts. Otra situācija, kas satrauc uzrunātas būvvaldes, attiecās uz 2022.gada grozījumiem Ministru kabineta noteikumos Nr. 529 "Ēku būvnoteikumi"⁶, kur cita starpā paredzēts, ka turpmāk būvdarbus daudzdzīvokļu māju dzīvokļos (skarot nesošās konstrukcijas) var veikt ar "ar pašu spēkiem", iesniedzot paskaidrojuma rakstu (kādreiz šādu darbi veikšanai bija nepieciešama būvatļauja).

Uzdevums Nr.2. Būvvalžu pilnvaras.

Izmeklēšanas komisijas uzdevums: ir jāstiprina pašvaldību būvvalžu kapacitāte un jāpaplašina to pilnvaras, tajā pašā laikā jācenšas būtiski nepalielināt tām uzdoto funkciju apjomu. Ir jāveicina apvienoto būvvalžu veidošana un jāpalielina metodiskās palīdzības apjoms pašvaldību būvvaldēm

- **Providus secinājums: uzdevums izpildīts daļēji.**
- Atbilstoši administratīvajai reformai, ir samazināts būvvalžu skaits;
- Izskatot būvprojektus, būvvaldes koncentrējās uz administratīvo prasību kontroli (vai dokumenti pievienoti, vai saskaņojumi saņemti, vai iecere atbilst teritorijas plānošanas prasībām, utt.)
- Būvdarbu kontroli būvvaldes veic vien gadījumos, ja būvdarbu veikšanai ir nepieciešama būvatļauja, tātad izņēmuma gadījumos, pašas izvērtējot būvobjekta nozīmīgumu.

Izmeklēšanas komisija Galaziņojumā norādīja: "Komisijas ieskatā Latvijā pastāvošais administratīvais iedalījums ir novedis pie situācijas, ka vairākās pašvaldībās atsevišķas būvvaldes pastāvēšana nav lietderīga, tāpēc Ekonomikas ministrijai ir jāizstrādā pasākumi, kas veicinātu apvienoto būvvalžu veidošanu. Samazinot būvvalžu skaitu, tās apvienojot, būvinspektora slodze un atalgojums palielinātos, bet tas ļautu attiecīgi palielināt būvinspektoru skaitu un viņiem izvirzāmās prasības, turklāt izzustu atšķirība starp mazo un pārējo pašvaldību būvvalžu kapacitātēm⁷.

Būvvaldes ir pašvaldības iestādes, kuru mērķis ir nodrošināt būvniecības procesu tiesiskumu un būvniecības kontroli noteiktā pašvaldībā. Daudzus gadus ir diskutēts par būvvaldes lomu un nozīmi būvniecības procesā, kur vieni norāda, ka būvvaldes pienākums ir veikt būvniecības procesa administratīvo uzraudzību, citi apgalvo, ka būvvaldes, ieskatoties būvniecības dokumentos, nereti ir atradušas būtiskas kļūdas un spējušas novērst dažādas problēmsituācijas.

Atbilstoši administratīvi teritoriālajai reformai, ir ticis samazināts būvvalžu skaits, taču būtiskākās izmaiņas ir skārušas būvvaldes tiesības būt par būvniecības procesa kvalitātes uzraugu.

2021.gadā tika pieņemtas izmaiņas Būvniecības likumā, būtiski mainot būvvalžu tiesības un pienākumus. Ekonomikas ministrija, iesniedzot likumprojektu Saeimā, tā anotācijā norādīja: "Pārāk plaša un neskaidra vietējās pašvaldības būvvaldes un citu

⁶ Grozījumu teksts pieejams šeit - <https://likumi.lv/ta/id/329145-grozijumi-ministru-kabineta-2014-gada-2-septembra-noteikumos-nr-529-eku-buvnoteikumi>

⁷ Izmeklēšanas komisijas Galaziņojuma 29.lpp

kontrolējošo institūciju kompetence. Spēkā esošais regulējums rāda maldīgu priekšstatu, ka vietējās pašvaldības būvvalde uzrauga būvniecības dokumentācijas saturu un, līdz ar to, arī uzbūvētās būves atbilstību normatīvo aktu prasībām.”⁸ Par Ekonomikas ministrijas piedāvājumu grozīt būvvaldes lomu notika diskusijas Saeimā, arī domnīca Providus iesniedza iebildumus un priekšlikumus⁹, norādot, ka nav noticis būvvaldes lomas izvērtējums būvniecības procesā un nav skaidras atbildes, vai piedāvātais risinājums veicinās būvniecības drošuma un kvalitātes pieaugumu, un kā kompensēt jebkādu drošības riskus.

Salīdzinot būvvaldes kompetenci 2014.gadā un 2023.gadā¹⁰, jāsecina, ka 2023.gadā būvvalde:

- izskatot iesniegto projektu, pārbauda vai būve atbilst arhitektoniskās kvalitātes principam (būves iekļaušanos ainavā un pilsētvidē), vai tās būvniecība ir pieļaujama saskaņā ar pašvaldības teritorijas plānojumu, pārbauda, vai ievērotas prasības būves novietojumam;
- veicot būvdarbu kontroli, nodrošina būvniecības administratīvā procesa tiesiskuma pārbaudi, pārbauda vai dokumenti pievienoti, vai visas atļaujas saņemtas, būvdarbi notiek atbilstoši būvprojektam, utt.

Būvvalde vairs neveic šādus pienākumus:

- nevērtē vai būvprojektēšanas dokumentācijā ietvertie risinājumi nodrošina būves būtiskās prasības un risinājums atbilst Latvijas būvnormatīvos noteiktajām dažādajām prasībām (piem. akustika, insolācija, ugunsdrošība u.tml.) Kopš 2022.gada šo risinājumu izvēle ir būvprojekta izstrādātāja ziņā.
- nepārbauda būvprojekta kvalitāti. Kopš 2022.gada būvvaldes vairs nepārbauda būvprojektu atbilstību normatīvo aktu vai tehnisko noteikumu prasībām, ir izslēgtas būvvaldes tiesības lūgt precizēt būvprojektu un neizdarīt atzīmi par projektēšanas nosacījumu izpildi.
- nepārbauda to, vai nav notikusi patvaļīgu būvniecība. Līdz 2022.gadam būvinspektoram bija pienākums (pirms būvniecības process tiek uzsākts) pārbaudīt, vai nav veikta patvaļīga būvniecība un apsekot ieceres realizācijas vietu. Šobrīd tas vairāk netiek darīts un var veidoties situācijas, kad persona vispirms būvē un tikai iesniedz dokumentus būvvaldē.
- neuzrauga un neskaņo izmaiņas vides pieejamības risinājumos.

Vairāk par izmaiņām skat. pielikumu Nr.3, tabulu Nr.1 un tabulu Nr.2.

Attiecībā uz būvdarbu kontroli, būvvalžu pārstāvji atzina, ka tiek veikta būvdarbu kontrole trešās grupas būvēs, kur būvdarbi notiek ar būvatļauju (tās, kuras piekritīgas būvvaldēm), taču, ja būvniecības process notiek atvieglotā kārtībā, būvdarbu kontrole netiek veikta visos gadījumos. Būvvaldes pašas izvērtē riskus, kuros gadījumos veikt būvdarbu kontroli. Būvvaldes atzina, ka nereti par problēmām būvobjektā uzzina no blakus dzīvojošiem kaimiņiem vai būvniecības procesā

⁸ Tiesību akta Anotācija, pieejama šeit- <https://likumi.lv/ta/id/322957-grozijumi-buvniecibas-likuma>

⁹ Likumprojekts Nr.574/Lp13 "Grozījumi Būvniecības likumā", PROVIDUS iesniegtais atzinums, pieejams šeit [https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/webAll?SearchView&Query=\(Title\)*Groz%C4%ABjumi+B%C5%A Bvniec%C4%ABbas+likum%C4%81*\)&SearchMax=0&SearchOrder=4](https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/webAll?SearchView&Query=(Title)*Groz%C4%ABjumi+B%C5%A Bvniec%C4%ABbas+likum%C4%81*)&SearchMax=0&SearchOrder=4)

¹⁰ Salīdzinājums ir veikts par būvvaldes pienākumiem, kas atrunāti Būvniecības likumā un Ministru kabineta noteikumos "Vispārīgie būvnoteikumi"

iesaistītiem apakšuzņēmējiem, taču nereti nākas konstatēt, ka būvvaldēm nav tiesību reaģēt uz pārkāpumiem un aktīvi rīkoties, lai novērstu sekas (piemēram, tika minēts gadījums, kur būvvalde konstatē, ka būvdarbos netiek ievērota būvdarbu tehnoloģija un būvvalde šādā situācijā nedrīkst apturēt būvdarbus, tā vietā jāsniedz sūdzība par sertificētā būvspeciālista pārkāpumiem).

Visu būvvalžu pārstāvji atzina, ka būvinspektori vairs neapseko teritoriju, kurā kāds plāno būvēt un iesniedzis dokumentus būvvaldē. Viņi vadās no dažādiem dokumentiem un reaģē, ja ir sūdzības vai no dokumentiem redzami kādi nelikumīgās būvniecības riski. Tāpat tika minēts, ka būvvaldēm ir liels izaicinājums piesaistīt darbiniekus.

Uzdevums Nr.3. Prasības drošībai.

Izmeklēšanas komisijas uzdevums: jāizstrādā un jāpieņem grozījumi Būvniecības likumā, pastiprinot prasības būvprojektu ekspertīzei un būvju ekspluatācijas drošībai.

- **Providus secinājums : uzdevums izpildīts daļēji:**
 - ir samazināts gadījumu skaits, kad obligāti ir jāveic būvprojektu ekspertīze;
 - ir sašaurināts arī ekspertīzes tvērums;
 - būvprojekta izstrādātājs izvērtē to, vai būvprojektam (ja tajā veiktas izmaiņas) ir jāveic atkārtota būvprojekta ekspertīze;
 - visām ēkām ir jāveic tehniskā apsekošana (būves vai tās daļas novērtēšana, faktiskā tehniskā stāvokļa apzināšana) un apsekojuma rezultātiem ir jābūt pieejamiem BIS.

Ministru kabineta noteikumos Nr. 529 "Ēku būvnoteikumi" 2022.gadā tika izdarītas būtiskas izmaiņas, mainot nosacījumus, kādu būvdarbu veikšanai ir saņemama būvatļauja. Liels skaits būvniecības ieceru, kam iepriekš būtu bijis jāsaņem būvatļauju, šobrīd tiek realizētas vienkāršotā kārtībā - ar paskaidrojuma rakstu vai paziņojumu, tai skaitā 3. grupas ēkās (piemēram, daudzdzīvokļu mājas ar sešiem un vairāk stāviem, lielveikali). Būvprojekta ekspertīzi trešās grupas ēku būvprojektiem ir jāveic tikai gadījumā, ja nepieciešama būvatļauja, līdz ar to ekspertīzei pakļauto būvprojektu skaits ir būtiski samazinājies.

Tāpat tika izmainīti noteikumi attiecībā uz būvprojekta ekspertīzes apjomu, to samazinot. Skat. zemāk informācijas apkopojumu tabulā.

Tabula Nr.3. Salīdzinājums par būvprojekta ekspertīzes apjomu. Izmaiņas iezīmētas ar sarkanu.

Būvprojekta ekspertīzes apjoms līdz 2022.gadam	Būvprojekta ekspertīzes apjoms kopš 2022.gada
lai izvērtētu projektētās ēkas atbilstību:	lai izvērtētu projektētās ēkas atbilstību:

<p>- ēkas mehāniskajai stiprībai un stabilitātei noteiktajām prasībām, kā arī ugunsdrošības, lietošanas drošības un vides pieejamības prasībām arhitektūras daļai, būvkonstrukciju sadaļai, ekonomiskajai daļai (būvprojektiem, kuru izstrādi un īstenošanu finansē no publisko tiesību juridisko personu vai Eiropas Savienības politiku instrumentu vai citas ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļiem), ugunsdrošības pasākumu pārskatam, kā arī citu būvprojekta sadaļu ugunsdrošības risinājumiem, darba organizēšanas projektam, energoefektivitātes novērtējumam aprēķinātajai energoefektivitātei, ja to nosaka Ēku energoefektivitātes likums</p>	<p>- ēkas mehāniskajai stiprībai un stabilitātei noteiktajām prasībām, kā arī ugunsdrošības prasībām: būvkonstrukciju daļai; citās būvprojekta daļās iekļautajiem ugunsdrošības risinājumiem atbilstoši ugunsdrošības pasākumu pārskatam</p>
--	--

Avots: Provedus sagatavots salīdzinājums, Ministru kabineta noteikumi "Ēku būvnoteikumi"

Ir veiktas izmaiņas arī attiecībā uz gadījumiem, kad jāveic atkārtota būvprojekta ekspertīze (ja būvprojektā tiek veiktas izmaiņas), proti:

- līdz 2022.gadam normatīvajā aktā tika noteikti gadījumi, kad būvprojektam ir jāveic atkārtota ekspertīze: ja risinājums skar būves mehānisko stiprību, stabilitāti, ugunsdrošību un lietošanas drošumu.
- tagad vajadzību pēc atkārtotas būvprojekta ekspertīzes izvērtē būvprojekta izstrādātājs, sniedzot īpašas norādes būvniecības ierosinātajam.

Vairāk par izmaiņām skat. Pielikumā pievienotajā tabulā Nr.4.

Uzdevums Nr.4. Atbildības palielināšana.

Izmeklēšanas komisijas uzdevums: [...] kā arī palielinot būvniecības procesa dalībnieku atbildību visā būvniecības procesā.

- **Provedus secinājums: uzdevums izpildīts daļēji.**
- Būvniecības likumā ir precizēta katra iesaistītā būvspeciālista atbildība;
- nav rasts risinājums tam, kā stiprināt pasūtītāja atbildību;
- nav rasti risinājumi attiecībā uz būvkomersantu valdes locekļu atbildību, kā (vai?) stiprināt būvniecības procesā iesaistīto būvspeciālistu pienākumu rīkoties, ja viņš pamanījis vai vajadzēja pamanīt kļūdas izstrādātā būvprojektā vai citos būvniecības dokumentos.

Izmeklēšanas komisija savā Galaziņojumā norādīja, ka "[8.5.1] (...) Drošu būvniecību nodrošinās saprātīgs līdzsvars starp valsts un pašvaldību būvniecības kontroli un katra būvniecības procesa dalībnieka atbildību un kompetenci (...)”¹¹ un aicināja atbildīgās institūcijas veikt grozījumus tiesību aktos, kur būtu "[9.6.3] jāprecizē būvniecības dalībnieku – juridisko un fizisko personu – atbildība pēc vienotiem principiem, ņemot vērā tām noteiktos pienākumus, tiesības un katra kompetenci”¹².

Būvniecības procesā iesaistīto personu atbildības jautājums tika risināts Būvniecības likumā, nodalot katra būvspeciālista atbildības sfēru. 2021.gada 19.maijā spēkā stājās grozījumi Būvniecības likumā, precizējot katra būvniecības procesa dalībnieka atbildību un pienākumus.

Salīdzinot regulējumu 2014. gadā un 2023.gadā, jāsecina, ka :

- noteikts, ka ikviens būvspeciālists atbild par savu pārkāpumu, proti, ir nostiprināta būvspeciālistu dalīta atbildība jeb katrs būvspeciālists atbild par savu darbu un tā rezultātā nodarītiem zaudējumiem;
- pasūtītāja atbildība aprobežojās ar pienākumu izvēlēties atbilstošus būvspeciālistus un sniegt visu informāciju būvprojekta sagatavošanai;
- nav rasts risinājums attiecībā uz Pasūtītāja pienākumu būt līdzatbildīgam, uzņemt atbildību par trešajām personām personām nodarītiem zaudējumiem.

Vairāk par izmaiņām Pielikumā pievienotajā Tabulā Nr.5.

Būvniecības nozares eksperti fokusgrupās uzsvēra: lai gan Būvniecības likumā ir būtiski uzlabots regulējums attiecībā uz atbildības sadalījumu starp būvniecības procesā iesaistītajām pusēm, taču vēl joprojām ir vairāki nerisināti jautājumi. Viens no galvenajiem problēmjautājumiem: pasūtītāja atbildības tvērums. Nav rasts risinājums attiecībā uz to, kāda ir pasūtītāja atbildība par kvalitatīvu būvniecības procesu un kā efektīvi aizsargāt trešo personu intereses gadījumā, ja trešajai personai tiek radīti zaudējumi gan būvdarbu laikā, gan būvdarbu garantijas termiņa laikā. Eksperti norādīja uz citu valstu pieredzi un praksi, kur pasūtītājs primāri ir atbildīgs par kvalitatīvu būvniecību, tādejādi daudz atbildīgāk izvēlas piesaistītos būvdarbu veicējus un būvspeciālistus.

Eksperti identificēja vēl arī citus jautājumus, kuri būtu jāprecizē tiesību aktos attiecībā uz atbildības sadalījumu, piemēram:

- kāda (vai vispār?) ir būvuzņēmuma (kā juridiskās personas) un tās valdes locekļu atbildība?
- kā (vai vispār?) stiprināt būvniecības procesā iesaistīto būvspeciālistu pienākumu rīkoties (arī būt līdzatbildīgam), ja viņš pamanījis vai viņam vajadzēja pamanīt kļūdas izstrādātā būvprojektā vai citos būvniecības dokumentos?

¹¹ Izmeklēšanas komisijas Galaziņojuma [8.5.1] punkts

¹² Izmeklēšanas komisijas Galaziņojuma [9.6.3] punkts

Jāpiemin, ka pasūtītāja atbildības jautājums ir ticis aktualizēts diskutējot dažādos formātos, piemēram:

- 2019.gadā Ekonomikas ministrija prezentēja Latvijas Būvniecības padomē iecerī veidot jaunu apdrošināšanas mehānismu, kas būtu vērsts tieši trešo personu aizsardzībai būvniecības procesa laikā¹³;
- 2019.gadā notika publiska konference, kurā Latvijas Universitātes docents Dr. iur. Vadims Mantrovs prezentēja sagatavoto atzinumu par būvniecības subjektu nodarītiem zaudējumiem trešajām pusēm būvniecības procesā, kura galvenais secinājums bija – civiltiesiskās atbildības regulējums par trešajām personām nodarītajiem zaudējumiem būvniecības procesā ir sadrumstalots un tiesību aizsardzībai nelabvēlīgs¹⁴;
- 2020.gada 5.novembra Latvijas Būvniecības padomes sēdes materiālos ir pieejama informācija - "Latvijas Būvniecības padomes secinājumi par Zolitūdes izmeklēšanas komisijas gala ziņojumā definētiem uzdevumiem", nosakot, ka: "2.Jāturpina virzīt esošie grozījumi Būvniecības likumā, lai palielinātu būvniecības procesa dalībnieku atbildību visā būvniecības procesā, precizējot katra dalībnieka atbildības robežas, un precizējot būvvalžu un BVKB kompetence un pilnvaras; 3. Jāizstrādā jauns regulējums ieviešot efektīvu apdrošināšanas mehānismu sabiedrības aizsardzībai, nosakot pasūtītājam pienākumu apdrošināt savu civiltiesisko atbildību pret trešajām pusēm, ja būvniecības procesa dēļ cietušas trešās puses"¹⁵.

2021.gadā tika izstrādāts likumprojekts "Likumprojekts "Būvniecības civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums"¹⁶ nosakot pasūtītāja "virsatbildību" par trešajām pusēm nodarītiem zaudējumiem, proti, likumprojekts paredzēja "aizsargāt būvdarbu laikā vai normatīvajos aktos noteiktā minimālā būvdarbu garantijas termiņa laikā trešo personu intereses un reglamentēt tiesiskās attiecības starp būvniecības ierosinātāju, citiem būvniecības procesa dalībniekiem un apdrošinātāju par būvniecības civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu"¹⁷", taču netika virzīts izskatīšanai Saeimā, jo neguva atbalstu ministrijās.

Nozīmīgu pienesumu izpratnei par atbildības sadalījumu būvniecības jomā sniedz Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2022.gada 4.oktobra SPRIEDUMS Lietā Nr. C33642915, SKC-8/2022 (jeb spriedums par kasācijas sūdzību lietā pret SIA „HOMBURG ZOLITUDE”), kur Senāts analizēja pasūtītāja un iesaistīto būvspeciālistu atbildības tvērumu, tai skaitā spriedumā vērtējot arī tos risinājumus, kas stājās spēkā 2021.gada 19.maijā.

Senāts spriedumā atzina:

- **pasūtītājs jeb būvniecības ierosinātājs neatbild par citu būvniecības procesa dalībnieku pieļauto kļūdu "[15.2] (..)Būvniecības likums nedz iepriekš, nedz šobrīd neparedz pienākumu būvniecības ierosinātājam atbildēt**

¹³ Latvijas Būvniecības padomes sēdes protokols (26.09.2019), pieejams šeit : <https://www.em.gov.lv/lv/lbp-padomes-sezu-darba-kartiba-protokoli>

¹⁴ Ieskats konferencē pieejams šeit: <https://www.latvijabuvnieki.lv/buvniecibas-nozare-ar-valsti-diskute-par-apdrosinasanas-modela-uzlabosanu-un-skaidraku-atbildibu-sadalijumu/>

¹⁵ Latvijas Būvniecības padomes 202.gada 5.novembra sēdes materiāli, Pielikums Nr.1, pieejami : <https://www.em.gov.lv/lv/lbp-padomes-sezu-darba-kartiba-protokoli>

¹⁶ <https://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40503192&mode=vss&date=2021-06-03>

¹⁷ Likumprojekta teksts, pieejams šeit : https://tap.mk.gov.lv/doc/2021_06/EMLik_BOCTA_VSS.529.docx

- par citu būvniecības procesa dalībnieku pieļauto kļūdu rezultātā nodarīto kaitējumu trešajām personām.”;
- katrs būvspeciālists ir atbildīgs par savu darbību “[15.2] (..) būvniecības procesā katrs ir atbildīgs par tiem zaudējumiem, kurus tas ar savu darbību vai bezdarbību ir nodarījis citiem būvniecības procesa dalībniekiem, kā arī trešajām personām (..); ;
 - tāpat Senāts norādīja, ka “[15.1] (..) attiecībā uz sertificēto būvspeciālistu atbildību Senāts norādījis, ka sertifikāta esība apliecina, ka eksperts zina savus pienākumus, profesionālos standartus un apzinās savu atbildību drošas būves projektēšanā, būvēšanā vai būvniecības uzraudzībā (...);”;

Uzdevums Nr.5. Būvniecības valsts kontroles biroja pilnvaras.

Izmeklēšanas komisijas uzdevums: traģēdijas ietekmē izveidotā Būvniecības valsts kontroles biroja funkcijas būtu paplašināmas, jo šī biroja izveide veicina drošu būvniecību, bet tā finansējums būtu jāpalielina.

- **Providus secinājums: uzdevums izpildīts daļēji.**
- BVKB neveic būvdarbu kontroli visām būvēm un būvniecības procesiem, kurās var/vai uzturas daudz cilvēki;
- BVKB nav kļuvis par pirmstiesas strīdu risināšanas iestādi būvniecības jomā.

Izmeklēšanas komisija Galaziņojumā noteica “(...) tieši ar Valsts būvinspekcijas likvidāciju notikusī valsts atteikšanās no būvniecības uzraudzības to ir būtiski samazinājusi, jo ar pašvaldību īstenoto kontroli vien nepietika”¹⁸ un uzdeva Ekonomikas ministrijai “Komisija tuvāko divu līdz triju gadu laikā aicina Ekonomikas ministriju un Saeimu paplašināt Būvniecības biroja funkcijas, nosakot šo biroju par pirmstiesas strīdu risināšanas iestādi, tādējādi samazinot ar būvniecību saistītu tiesvedības procesu skaitu. Tāpat Būvniecības birojam vajadzētu uzlikt par pienākumu organizēt regulāras pašvaldību būvinspektoru apmācības un, iespējams, būvinspektoru sertifikāciju, tādējādi stiprinot pašvaldību būvvaldes”¹⁹.

Būvniecības valsts kontroles birojs tika izveidots 2014.gadā un tā izveide ir tieši saistīta ar traģēdiju Zolitūdē. Saeimas deputāti, toreiz skatot jauno Būvniecības likumu, lēma, ka ir jāveido valsts institūcija būvdarbu kontroles veikšanai un biroja uzmanībai ir jābūt vērstai uz nozīmīgām būvēm (tādām būvēm, kurās uzturas daudz cilvēku un/vai tas tiek būvētas par publiskiem līdzekļiem.)

Salīdzinot BVKB kompetenci 2014.gadā un 2023.gadā, jāsecina, ka 2023.gadā BVKB :

- **veic būvdarbu kontroli trešās grupas (jeb īpaši nozīmīgām) publiskām ēkām, ja būvdarbu veikšanai ir nepieciešama būvatļauja;**
- **veic ekspluatācijas uzraudzību publiskām ēkām;**

¹⁸ Izmeklēšanas komisijas Galaziņojuma 18.lpp

¹⁹ Izmeklēšanas komisijas Galaziņojuma 30.lpp

- **veic izglītojošo darbu un organizē informatīvus seminārus** par dažādām tēmām (piemēram, būvdarbu kontrole, ēku ekspluatācijas uzraudzība, utt), kā arī nodrošina būvinspektoru sertifikācijas procesu;
- **nodrošina būvniecības informācijas sistēmā iekļautās informācijas pieejamību.**

BVKB neveic:

- **būvdarbu kontroli visām būvēm un būvniecības procesiem, kurās var/vai uzturas daudz cilvēki** (piemēram, neveic būvdarbu kontroli, ja nozīmīgā publiskā būvē tiek veikti būvdarbi bez būvatļaujas, daudzdzīvokļu namu būvniecībai, nelielu veikalu būvniecībai, remontiem nelielos bērnudārzos, pašvaldību iestāžu ēkās, utt.);
- **būvdarbu kontroli** gadījumā, ja pašvaldība vienlaicīgi ir pasūtītājs un kontrolētājs (izņemot, ja būve ir trešās grupas publiskā ēka un būvdarbiem nepieciešama būvatļauja);

BVKB pienākumi ir papildināti:

- tas veic arī būvdarbu kontroli būvniecībai jūrā un Aizsardzības ministrijas būvju būvniecībai pierobežā (un arī pilda būvvaldes funkcijas (izdod būvatļaujas, pieņem lēmumus)).

BVKB nav kļuvis par pirmstiesas strīdu risināšanas iestādi būvniecības jomā (kā tas bija paredzēts) (Vairāk par izmaiņām BVKB funkcijās Pielikumā pievienotajā Tabulā Nr. 6).

Uzdevums Nr.6. Saimnieciskums, kvalifikācija, drošības nauda, iepirkumu centralizēšana

Izmeklēšanas komisijas uzdevums: nepieciešams izstrādāt vadlīnijas saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma izvērtēšanai, paaugstināt iepirkuma speciālistu kvalifikāciju, kā arī ieviest drošības naudas iemaksu par sūdzību izskatīšanu Iepirkumu uzraudzības birojā. Lielāko iepirkumu veikšanai ieteicams izveidot centralizētas iepirkuma institūcijas.

- **Providus secinājums: uzdevums izpildīts daļēji.**
- ir izstrādās vadlīnijas saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kā prioritāra principa ieviešanai publiskajos iepirkumos;
- praksē dominē gadījumi, kad būvdarbu pakalpojumi tiek iepirkti par zemāko cenu;
- būvdarbu pakalpojumu iepirkšanas kārtība nav mainīta, katra pašvaldība turpina iepirkt būvdarbu pakalpojumus pati.

Izmeklēšanas komisija Galaziņojumā norādīja, ka "Komisija ir vienisprātis ar Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centru un uzskata, ka Publisko iepirkumu likumā ir jāiestrādā regulējums, kas nepieļautu zemākās cenas dominēšanu. Jāveicina saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma kritērija izvēle, lai izskaustu būvniecības iepirkumos zemākās cenas principu, kas rada nelabvēlīgus apstākļus kvalitatīva rezultāta sasniegšanai. Ekonomikas ministrijai, sadarbojoties

ar nozares speciālistiem, būtu jāizstrādā vadlīnijas un kritēriji saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma izvērtēšanai, ņemot vērā ne vien cenu, bet arī būvdarbu izpildes termiņu, garantijas un defektu novēršanas laiku u.c.”²⁰.

Ekonomikas ministrija, sadarbībā ar Latvijas Būvuzņēmēju partnerību, Iepirkumu uzraudzības biroju, Latvijas Arhitektu Savienību, VAS „Valsts nekustamie īpašumi” un zvērinātu advokātu biroju „MPKV”, ir izstrādājusi vadlīnijas - “Saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma noteikšanas kritēriji būvniecībā” un “Saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma noteikšanas kritēriji „projektēt un būvēt” gadījumā”²¹.

Izvērtējot praksi, konstatējām, ka situācija nav uzlabojusies, vērojama situācijas pasliktināšanās. Lai noskaidrotu, kā būvdarbu pakalpojumi tiek iepirkti publiskā iepirkuma procedūrās, domnīca Providus lūdza Iepirkumu uzraudzības birojam sniegt informāciju. Iepazīstoties ar statistiku (Tabula Nr.7), ko sniedza Iepirkumu uzraudzības birojs, jāsecina, ka:

- Paziņojumu skaits būvdarbu iepirkumiem pēdējo trīs gadu laikā būtiski nemainās;
- Samazinās gadījumu skaits, kad tiek piemērots saimnieciskā izdevīguma kritērijs.

Tabula Nr.7. Statistikas pārskats par publiskajiem iepirkumiem būvdarbu veikšanai.²²

	2020	2021	2022
Rezultātu paziņojumu skaits	1199	1265	1112
Kopējā līgumsumma (EUR) bez PVN	947867142,2 0	1443735273,0 0	1125903543,0 0
Rezultātu paziņojumu daļu skaits kopā	1879	1987	1838
Saimnieciskais izdevīgums (rez. paziņojumu daļu skaits)	240	217	170
Īpatsvars (%)	13%	11%	9%

Avots : Iepirkumu uzraudzības biroja sagatavotā informācija pēc biedrības “Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” pieprasījuma.

Arī būvniecības nozares eksperti fokusgrupās atzina, ka nav konstatējami būtiski uzlabojumi būvdarbu iepirkumos, kas veikti publiskā iepirkuma procedūrās, proti, vēl joprojām parasti tiek iepirkts būvdarbu pakalpojums par zemāko cenu. Izvēlētos būvdarbu pakalpojumus, izmantojot kritēriju - lētākā cena, pastāv augsts risks, ka izvēlētais piedāvājums nebūs kvalitatīvs. Eksperti norādīja uz problēmu, ka publiskais pasūtītājs nereti nespēj precīzi un skaidri definēt savas vajadzības, nemāk izmantot saimnieciskā izdevīguma kritēriju un pēc tā atlasīt labāko piedāvājumu.

²⁰ Izmeklēšanas komisijas Galaziņojuma 49.lpp

²¹ Latvijas Būvniecības nozares attīstības stratēģija 2017.-2024.gadam. Uzdevumu izpilde uz 01.12.2019, pieejama : <https://www.em.gov.lv/lv/buvniecibas-nozare-attistiba-strategija-un-petijumi>

²² Dati sagatavoti 2023.gada 19.septembrī. Dati iegūti no šāda veida paziņojumiem: paziņojums par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, paziņojums par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu-sabiedriskie pakalpojumi. Datus nav iekļauti 2.pielikuma un 9.panta iepirkumu paziņojumi, jo tajos informācija par piedāvājuma vērtēšanas kritērijiem netiek norādīta. Atlasīti iepirkumi, kuriem iepirkuma veids ir 'būvdarbi' Datus nav iekļauti līgumi vispārīgās vienošanās ietvaros. Dati sagatavoti par laika periodu: 01.01.2020.-31.12.2022.

Izpētes gaitā netika konstatēti gadījumi, kad lielāko būvdarbu pakalpojuma iepirkumu veikšanu veiktu kāda centralizēta iepirkuma institūcija.

Uzdevums Nr.7. Publiskas ēkas jēdziens, sabiedrības informēšana, terminoloģija

Izmeklēšanas komisijas uzdevums: Būvniecības likumā un tam pakārtotajos Ministru kabineta noteikumos ir jāprecizē publiskas ēkas jēdziens, jānosaka pienākums informēt sabiedrību par būvatļaujas nosacījumu izpildi, jānovērš terminoloģiskas neprecizitātes, kā arī jāveic vairāki citi uzlabojumi.

- **Providus secinājums: uzdevums izpildīts daļēji.**
 - ir precizēts publiskas ēkas jēdziens;
 - nav rasts efektīvs risinājums tam, kā informēt sabiedrību par izmaiņām būvatļaujā, būvprojektā.

2021.gadā spēkā stājās Ministru kabineta noteikumi Nr. 693 "Būvju vispārīgo prasību būvnormatīvs LBN 200-21". Šie noteikumi skaidro publiskas būves jēdzienu: ēka, kurā vairāk nekā 50 % ēkas kopējās platības ir publiskas telpas vai telpas publiskas funkcijas nodrošināšanai, vai inženierbūve, kura paredzēta publiskai lietošanai (piemēram, estrādes, stadioni).

Visi būvniecības procesi ir redzami un atrodami BIS. Diemžēl šī sistēma nav ērti lietojama tad, ja lietotājs ir kaimiņš vai jebkura trešā persona, kura nav reģistrējies kā sistēmas lietotājs. BIS var iegūt informāciju par to, ka ir uzsācies būvniecības process (ir iesniegti dokumenti), var sekot līdzi tam, kādā stadijā ir būvniecības process, var iesniegt sūdzību par būvdarbiem un arī apstrīdēšanas iesniegumu. BIS publiskajā daļā nav pieejama informācija par izmaiņām būvniecības procesā, piemēram, ja mainīts būves apjoms, novietojums vai augstums. Pilnīgāka informācija ir pieejamam BIS reģistrētiem lietotājiem, bet arī tikai par tām būvniecības iecerēm, kurās viņi atzīti par trešo personu²³.

Uzdevums Nr.8. Būvniecības informācijas sistēmas uzlabošana.

Izmeklēšanas komisijas uzdevums: Būvniecības informācijas sistēma pašreizējā attīstības stadijā nenodrošina informāciju par būvniecības procesā esošajiem objektiem, tādēļ ir nepieciešams nekavējoties rast resursus informācijas sistēmas tālākai attīstīšanai, tādējādi samazinot birokrātiju un efektīvizējot uzraugošo institūciju darbu.

- **Providus secinājums: uzdevums izpildīts daļēji.**
 - Sistēmas lietošana ir obligāta kopā 2020.gada 1.janvāra;

²³ Trešās personas būvniecības lietās ir tās personas, kurām ir tieša saistība ar konkrēto būvniecību (kaimiņi vai piegūdošo zemju īpašnieki), kā arī tās personas, kas pārstāv plašāku sabiedrību, piemēram, - nevalstiskās organizācijas, kas darbojas vides aizsardzības jomā.

- Sistēma nav kļuvusi ērtāka un lietotājiem draudzīgāka.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju, Būvniecības informācijas sistēmai ir vairāki mērķi :

- 1) Administratīvā sloga samazināšana privātpersonām un juridiskām personām:**
 - nodrošinot elektronisku būvniecības dokumentu saskaņošanas funkcionalitāti,
 - tādējādi samazinot būvniecības ieceru īstenošanai nepieciešamo laiku;
 - pakalpojumu sniegšanas procesā atkalizmantojot publiskajā pārvaldē jau pieejamos datus un tādējādi atvieglojot pakalpojumu saņemšanu privātpersonām un saimnieciskās darbības veicējiem.
- 2) Valsts pārvaldes efektivitātes veicināšana:**
 - samazinot informācijas dublēšanos vairākās valsts informācijas sistēmās (IS);
 - samazinot papīra dokumentu apriti;
 - pilnveidojot BIS saskarnes ar valsts IS.
- 3) Pakalpojumu pieejamības uzlabošana un publisko datu atkalizmantošanas pieaugums:**
 - popularizējot un pilnveidojot BIS lietojamību;
 - nodrošinot būvkomersantu klasifikācijas datu publisku pieejamību;
 - paplašinot pieejamo atvērto datu kopu skaitu un datu analīzes iespējas.

Pirms 2020.gada visa informācija par izdotām būvatļaujām un citiem būvniecības procesiem bija atrodama katras pašvaldības mājas lapā, taču kopš 2020.gada visa informācijas aprīte par būvniecību notiek Būvniecības informācijas sistēmā. BIS ir viens no instrumentiem būvniecības procesa digitalizācijai, atsakoties no papīra dokumentu aprītes un padarot arī izsekojamākus būvniecības procesa pierakstus.

BIS sistēma ir būtisks un svarīgs instruments tam, kā veicināt atklātību par notiekošiem un plānotiem būvdarbiem, tās nozīmīgo lomu būvniecības procesā atzīmēja gan būvspeciālisti, gan būvvalžu pārstāvji. Taču eksperti atzina, ka sistēma vēl joprojām ir smagnēja un nav lietotājam draudzīga, tai nepieciešami uzlabojumi. Būvniecības jomas eksperti norādīja, ka lielākos objektos nereti tiek algoti papildus darbinieki, lai kārtotu tieši administratīvās prasības (piemēram, veiktu ierakstus BIS sistēmā), kas gan sadārdzina būvdarbu izmaksas (jo jāalgo papildus darbinieki), gan paildzina būvdarbus (jo administratīvās procedūras prasa daudz papildus laika).

Arī domnīca Providus, analizējot BIS sniegtās iespējas, konstatēja un vērsa BVKB uzmanību (BVKB uztur BIS), ka BIS nav lietotājam draudzīgs, it īpaši, ja lietotājs nav būvspeciālists, bet ir kaimiņš vai cits interesents.

Uzdevums Nr.9. Būvspeciālistu sertifikācija un sertifikātu anulēšana.

Izmeklēšanas komisijas uzdevums: būvspeciālistu sertifikācijas funkcija ir jādeleģē ar Būvniecības likumu, nevis ar deleģēšanas līgumiem. Sertifikācijas institūcijām jāparedz tiesības anulēt sertifikātus gadījumos, kad tās konstatē rupjus profesionālās darbības pārkāpumus.

- **Providus secinājums: uzdevums izpildīts daļēji.**
- sertificēšanas iestādes turpina slēgt deleģējuma līgumus ar Ekonomiskās ministriju par uzdevuma izpildi;
- sertificēšanas iestādes uzrauga būvspecialistu profesionālo kvalifikāciju un reaģē uz pārkāpumiem;
- ir samazinātas prasības attiecībā uz pretendenta pieredzi iegūstot būvspeciālista sertifikātu.

Izvērtējot tiesisko regulējumu, jāsecina, ka Ekonomikas ministrija turpina slēgt deleģējuma līgumus ar sertificēšanas iestādēm par būvspeciālista kompetences novērtēšanu un patstāvīgās prakses uzraudzību²⁴. Tikai vienā gadījumā (attiecībā uz BVKB) deleģējums izriet no tiesību akta - Būvniecības likuma.

2014.gada 15.oktobri spēkā stājās Ministru kabineta noteikumi, kas paredzēja būvspeciālistu kompetences novērtēšanas un patstāvīgās prakses uzraudzību. Šo noteikumu mērķis bija uzlabot būvniecības procesus un novērst jebkādu riskus, ka būvniecības procesā lēmumus pieņem personas, kurām nav vajadzīgo zināšanu un tās nav atbilstoši pārbaudītas. 2016.gadā tika izstrādāti jauni Ministru kabineta noteikumi un tie stājās spēkā 2018.gadā, nosakot ne tikai prasības speciālistiem, kuri vēlas iegūt būvspeciālista sertifikātu, bet arī sertificēšanas institūcijas pienākumus un tiesības, tai skaitā tiesības anulēt sertifikātu.

Salīdzinot situāciju uz 2014.gadu un 2023.gadu, jāsecina, ka ir samazinātas prasības attiecībā uz pretendenta pieredzi iegūstot būvspeciālista sertifikātu, proti, kopš 2018.gada personai darba pieredzē tiek ieskaitīts ne vien praktiskā darba periods pēc izglītības iegūšanas, bet arī mācību laikā iegūtā darba pieredze (līdz tam pieredzi veidoja periods tikai pēc izglītības iegūšanas)²⁵.

Problēma attiecībā uz jauno būvspeciālistu pieredzi un zināšanām tika identificēta arī fokusgrupās ar būvniecības jomas specialistiem. Eksperti norādīja, lai gan pēdējos gados būvspeciālistu sertificēšanas process ir kļuvis kvalitatīvāks (piemēram, būvspeciālistam ir jānokārto eksāmens nevis tests, būvspeciālistam regulāri jāpilnveido savas zināšanas), taču novērojams zināšanu trūkums jaunajiem speciālistiem, kuri vēlas iegūt būvspeciālista sertifikātu. Tāpat eksperti atzina, ka būvspeciālista sertifikāts nav drošības garants un mēs nevaram vienmēr paļauties, ka sertificētie būvspeciālisti apzinās savu atbildību un vienmēr ir pietiekami zinoši un kompetenti. Eksperti minēja piemērus, kad nozīmīgu objektu būvdarbu un būvprojektu izstrādes procesā tiek iesaistīti sertificēti būvspeciālisti ar minimālu patstāvīgo pieredzi būvniecības jomā, tas īpaši attiecas uz gadījumiem, kad būvniecības pakalpojumu iepērk publiskā iepirkuma procedūrā, izvēloties lētāko piedāvājumu. Eksperti ieteica, ka jāturpina diskusijas par to, kā "gradēt" speciālistus jeb izvērtēt iespējas piešķirt patstāvīgās prakses tiesības būvspeciālistam pakāpeniski

²⁴ Būvniecības likuma 13.panta 13.daļa.

²⁵ Vairāk par 2019.gada Providus secinājumiem šeit - <https://providus.lv/raksti/apkopojums-vai-pedejos-gados-pienemtās-buvniecības-tiesiska-regulejuma-izmaiņas-nodrošinās-drosu-un-kvalitatīvu-buvniecību/>

(vispirms pirmās un otrās grupas būvēs, bet pēc noteikta patstāvīgās prakses perioda arī trešās grupas būvēs).

Lai izvērtētu to, kā sertificēšanas institūcijas veic savus pienākumus, tika pieprasīta informācija no Ekonomikas ministrijas par divām biedrībām, kuras veic būvspeciālista kompetences novērtēšanu un patstāvīgās prakses uzraudzību - biedrības "Latvijas Arhitektu savienība" un biedrības "Latvijas Būvinženieru savienības".

Izvērtējot datus, ko saņēmām no biedrības "Latvijas Arhitektu savienība", jāsecina, ka :

- ir pieaudzis saņemto sūdzību skaits par būvspeciālistiem: no 23 sūdzībām 2020.gadā līdz 30 sūdzībām 2022.gadā;
- nav konstatējams proporcionāli lielāks gadījumus skaits, kad tiek pieņemti negatīvi lēmumi un sertifikāta darbība tiek apturēta.

Tabula Nr.8. Latvijas Arhitektu savienības paveiktais, veicot būvspeciālista kompetences uzraudzību

Gads	Aktīvo būvspeciālistu darbības sfēru skaits	Saņemtās sūdzības	Lēmumi		
			darbības sfēras apturēšana	brīdinājumi	pārbaudes kompetenču, prasmju un zināšanu līmeņa novērtēšanai
2022	764	30	5	2	6
2021	788	19	3	2	8
2020.	820	23	4	3	9

Avots : Ekonomikas ministrijas sagatavotā informācija par Latvijas Arhitektu savienības darbība deleģētā valsts pārvaldes uzdevuma veikšanai 2010. – 2022. gados,

Izvērtējot datus par biedrības "Latvijas Būvinženieru savienība" darbību, veicot būvspeciālista kompetences uzraudzību, jāsecina, ka :

- 2022.gadā ir samazinājies saņemto sūdzību skaits par būvspeciālistu darbību, salīdzinot ar pārējiem diviem gadiem;
- Visvairāk sūdzības tiek saņemtas par sertificētiem būvspeciālistiem, kuri veic būvdarbu vadīšanu;
- būtiski pieaudzis skaits, kad būvspeciālistam tiek veikta pārbaude kompetenču, prasmju un zināšanu līmeņa novērtēšanai, īpaši tiek kontrolēti būvdarbu vadītāji.

Tabula Nr.9. Latvijas Būvinženieru savienības paveiktais, veicot būvspeciālista kompetences uzraudzību

Gads	Aktīvo būvspeciālistu darbības sfēru skaits	Saņemtās sūdzības	Lēmumi		
			darbības sfēras apturēšana	brīdinājumi	pārbaudes kompetenču, prasmju un zināšanu līmeņa novērtēšanai
2022.gads	4242	87	6	32	195
t.sk. ēku konstrukciju projektēšana	345	14	1	3	7
t.sk. ēku būvdarbu vadīšana	1832	36	2	12	99
t.sk. ēku būvdarbu būvuzraudzība	853	25	2	10	30
2021.gads	4438	115	12	24	87
t.sk. ēku konstrukciju projektēšana	369	22	0	7	4
t.sk. ēku būvdarbu vadīšana	1946	39	9	13	43
t.sk. ēku būvdarbu būvuzraudzība	929	30	2	4	12
2020.gads	4367	98	4	19	125
t.sk. ēku konstrukciju projektēšana	354	18	2	4	12
t.sk. ēku būvdarbu vadīšana	1961	42	1	9	54
t.sk. ēku būvdarbu	955	30	0	3	27

būvuzraudzība					
---------------	--	--	--	--	--

Avots : Ekonomikas ministrijas sagatavotā informācija par Latvijas Būvinženieru savienības darbība deleģētā valsts pārvaldes uzdevuma veikšanai 2020. – 2022. gads

Ekonomikas ministrija pēc domnīcas Providus lūguma apkopoja arī informāciju par to, kāda veida pārkāpumus sertificētie speciālisti ir veikuši (skatīt tabulu Nr.10), kas bija par pamatu iepriekš minēto lēmumu pieņemšanai.

Izvērtējot pārkāpumus, jāsecina, ka tie ir pietiekami būtiski un var radīt drošuma riskus gan būvdarbu veikšanas procesā, gan ietekmēt uzbūvētās būves atbilstību drošuma un citām būtiskām prasībām.

Tabula Nr.10. Apkopojums par sertificēto speciālistu pārkāpumiem

Kompetences uzraudzības institūcija	Pārkāpumu būtība
Latvijas Arhitektu savienība	<ul style="list-style-type: none"> - nav konstatējami pierādījumi, ka būvspeciālists pats kontrolējis, vadījis vai tieši izpildījis darbus, par kuriem viņš parakstījis kā atbildīgais būvspeciālists, t.i., būvprojektu formālas parakstīšana un nekvalificētu personu iesaistīšanās/darbības rezultātā izstrādāto būvprojektu risinājumi neatbilst būvnormatīvu prasībām (piemērojot Ministru kabineta noteikumu Nr. 169 "Būvspeciālistu kompetences novērtēšanas un patstāvīgās prakses uzraudzības noteikumi" 51.5.2.apakšpunktu). - par pārkāpumu, kas saistīts ar kompetences pārbaudes iestādes apstiprinātā profesionālās ētikas kodeksa neievērošanu, un par pārkāpumu, kas saistīts ar būvniecību reglamentējošos normatīvajos aktos būvspeciālistam noteikto pienākumu nepildīšanu, nepienācīgu pildīšanu vai standartos noteikto prasību neievērošanu, ja tas nav radījis būtisku apdraudējumu cilvēka veselībai, dzīvībai vai videi (piemērojot Ministru kabineta noteikumu Nr. 169 "Būvspeciālistu kompetences novērtēšanas un patstāvīgās prakses uzraudzības noteikumi" 50.1. un 50.3.apakšpunktu).
Latvijas Būvinženieru savienība	<ul style="list-style-type: none"> - būvprojekta vadīšanā - netiek pietiekami koordinēta atsevišķo būvprojekta daļu savstarpējā atbilstība būvprojektam kopumā, kā arī netiek pieprasīta un savlaicīgi nodota nepieciešamā informācija būvprojekta daļu atbildīgajiem speciālistiem (piemērojot Ministru kabineta noteikumu Nr.500 "Vispārīgie būvnoteikumi" 36.1. un 36.2. apakšpunktus); - būvprojekta daļas vadītājs - nepārlicinās, ka ir saņemta visa darbu izpildei nepieciešamā informācija, tā pārkāpjot; netiek nodrošināta būvprojekta daļas atbilstība būvniecības iecerei un būvatļaujas nosacījumiem, ne visi būvprojekta daļas risinājumi atbilst būvnormatīvu, normatīvo aktu un standartu prasībām (tiek pārkāpti Ministru kabineta noteikumu Nr.500 "Vispārīgie būvnoteikumi" 38.1. un 38.2. apakšpunkti);

	<ul style="list-style-type: none"> - autoruzraudzībā netiek pieprasīts iesniegt izvērtēšanai būvdarbu veicēja izstrādātos risinājumus un informāciju par lietotajām konstrukcijām, iekārtām, materiāliem. Autoruzraugs reti ierodas objektā, tā nevarot pārbaudīt būvdarbu secības un kvalitātes atbilstību būvprojektam un darbu veikšanas projektam, kā arī piedalīties būvkonstrukciju, segto darbu un citu izpildīto būvdarbu pieņemšanā (tiek pārkāpti Ministru kabineta noteikumu Nr.500 "Vispārīgie būvnoteikumu"114.2., 114.4. un114.5. apakšpunkti). - Būvdarbu vadīšanā biežāk netiek nodrošināts, ka būvdarbos tiek izmantoti tikai būvprojektam atbilstoši būvizstrādājumi ar atbilstību apliecinošiem dokumentiem; būvdarbu kvalitāte neatbilst būvprojektam, darbu veikšanas projektam, tiek pārkāptas vides aizsardzības, darba aizsardzības un ugunsdrošību reglamentējošos normatīvos aktu prasības, savlaicīgi netiek veikti ieraksti būvdarbu žurnālā par veiktajiem būvdarbiem, iebūvētajiem būvizstrādājumiem un darbu kvalitāti (tiek pārkāpti Ministru kabineta noteikumu Nr.500 "Vispārīgie būvnoteikumu" 100.4.; 100.5.; 100.6. un 100.7. apakšpunkti) - Būvuzraudzība - netiek pārbaudīts, vai pirms būvdarbu uzsākšanas ir izpildīti būvdarbu sagatavošanas nosacījumi, netiek pienācīgi pārbaudīt būvdarbu atbilstība būvprojektam, darbu veikšanas projektam, kā arī darba aizsardzības, vides aizsardzības un ugunsdrošību reglamentējošo normatīvo aktu prasībām, netiek izdarīti ieraksti būvdarbu žurnālā par objekta pārbaudēs konstatētiem trūkumiem, kā arī būvuzraugs nav piedalījies būvkonstrukciju, segto darbu vai citu izpildīto būvdarbu pieņemšanā (biežāk tiek konstatēti Ministru kabineta noteikumu Nr.500 "Vispārīgie būvnoteikumu" 125.4., 125.5., 125.9. un 125.12. apakšpunktu pārkāpumi).
--	---

Avots: Provisds apkopota informācija, izmantojot Ekonomikas ministrijas sniegti informāciju

Citi ar būvniecības drošību saistīti jautājumi

Samazinātas kaimiņu un trešo personu tiesības reaģēt uz būvniecības problēmām

Lai gan šī dokumenta mērķis ir izvērtēt to, kā Izmeklēšanas komisijas Galaziņojumā ietvertie risinājumi ir tikuši īstenoti praksē, taču vērts paskatīties arī uz citām izmaiņām būvniecības drošības jomā. Viens nozīmīgs grozījums Būvniecības likumā attiecās uz sabiedrības tiesībām iestāties pret nelikumīgu būvniecību, proti, būvniecības likumā ir mainīta kārtībā attiecībā uz būvatļaujas pārsūdzēšanu un apgrūtināta privātpersonu tiesību aizsardzība.

Būvatļaujas ir dokuments, kas ļauj uzsākt būvniecības procesu, un dokuments, kas informē plašāku sabiedrību par plānoto ieceri. Līdz 2021.gadam būvatļaujas apstrīdēšana un pārsūdzēšana nozīmēja to, ka būvniecības procesu nedrīkst turpināt, jo būvatļaujas darbība ir apturēta. Likumdevējs jau 2014.gadā paredzēja vienu izņēmumu no vispārējās kārtības, proti, nosakot, ka nacionālo interešu objekta būvniecības gadījumā (piemēram, Rail Baltic izbūve vai tamlīdzīgas būves) būvatļaujas darbība strīdus gadījumā automātiski neapturas. Visos pārējos gadījumos būvatļaujas darbība pie apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas tiesā tika automātiski apturēta un būvdarbi nedrīkstēja notikt.

Ar Būvniecības likuma grozījumiem tika mainīta šī kārtība. Kopš 2021.gada pārsūdzot būvatļauju tiesā, pieteikuma iesniedzējam ar īpašu un pamatotu lūgumu, jālūdz tiesa apturēt būvatļaujas darbību, kas būtiski apgrūtināta trešo personu tiesības vērsties pret nelikumīgiem būvdarbiem²⁶.

Domnīca Providus iebilda pret šādiem grozījumiem, norādot, ka tiesības vērsties tiesā ir konstitucionālas tiesības un to īstenošanai ir jābūt pietiekami efektīvai bez papildus sloga vai administratīvām procedūrām attiecībā uz privātpersonu, taču iebildumi netika sadzirdēti un grozījumi tika pieņemti Saeimā, apgrūtinot privātpersonām iespēju efektīvi iestāties pret nelikumīgu būvniecību.

Būvniecības normatīvu izstrādē nav sabiedriskā labuma kontroles

2014.gadā tika izveidota Latvijas Būvniecības padome, kas ir "konsultatīva koordinējoša institūcija, kuras darbības mērķis ir veicināt sabiedrības līdzdalību būvniecības politikas izstrādē un īstenošanā". Padomes sastāvā ir četri valsts institūciju pārstāvji un 6-15 nevalstisko organizāciju pārstāvji, kuru pārstāvēto organizāciju statūtos noteiktais darbības mērķis ir būvniecības vai ar būvniecību saistīto profesionālo pakalpojumu attīstība vai laba pārvaldība, patērētāju tiesības un ētikas normu ievērošana.

²⁶ Būvniecības likuma 14.panta (10²) Ja šajā likumā nav noteikts citādi un ja iestāde ir noraidījusi vai atstājusi bez izskatīšanas būvniecības administratīvā procesa ietvaros izdota būvniecības ierosinātajam labvēlīga administratīvā akta apstrīdēšanas iesniegumu, iestādes lēmuma pārsūdzēšana neaptur tā darbību.

Izvērtējot Padomes sastāvu, jāsecina, ka tajā ir pārstāvētas tikai būvniecības nozari pārstāvošās nevalstiskās organizācijas - piemēram, biedrības "Latvijas Arhitektu savienība", biedrība "Latvijas Elektroenerģētiku un Energobūvnieku asociācija"²⁷ un citas, taču neviena organizācija, kura pārstāvētu plašākas sabiedrības intereses, vai darbotos vides aizsardzības jomā, kā arī nav nevienas tādas organizācijas, kuras pārstāv cilvēkus ar invaliditāti (un labi pārzina vides pieejamības izaicinājumus un risinājumus).

No publiski pieejamiem dokumentiem konstatējams, ka Latvijas Būvniecības padome, reaģējot uz biežākiem grozījumiem tiesību aktos, 2021.gada 20.maijā apstiprināja Būvniecības regulējuma "ceļa karti" jeb galvenos principus, kas jāņem vērā, izstrādājot grozījumus tiesību aktos²⁸, paredzot, piemēram, ka "Būvniecības likumā skaidri tiek definēta visu būvniecībā iesaistīto pušu atbildība"²⁹.

2020.gadā Latvijas Būvniecības padome izvērtēja būvniecības nozarē paveikto attiecībā uz risku novēršanu un kļūdu labošanu saistībā ar Izmeklēšanas komisijas ieteikumiem³⁰. Padomes dokumentos norādīts, ka "Izvērtējot līdz šim paveikto un plānoto Latvijas Būvniecības padome secina, ka būvniecības nozares likumdošanas sakārtošanā ir paveikts nozīmīgs progress, vienlaikus Latvijas Būvniecības padome definē prioritāros pasākumus, kas tuvākajā laikā jāievieš, lai uzlabotu būvniecības nozares regulējumu, veicinot drošu, kvalitatīvu, konkurētspējīgu un ilgtspējīgu būvniecības attīstību"³¹.

Padome norādīja uz deviņām prioritātēm (jeb uzdevumiem), kas būtu jāveic Ekonomikas ministrijai (tai skaitā, piemēram, "Jāuzlabo būvniecības nozares likumdošanas analītiskā kapacitāte Ekonomikas ministrijā, nodrošinot ex ante, ex post novērtēšanas sistēmu, kā arī veicināt sistemātisku normatīvo aktu virzību, samazinot normatīvā regulējuma izmaiņu biežumu un efektīvi iesaistot nozares nevalstiskās organizācijas"), taču no publiski pieejamās informācijas nav konstatējams, vai Padome ir vērtējusi to, kā šīs prioritātes ir tikušas īstenotas un kāds ir izpildes progress.

²⁷ Padomes sastāvs ir pieejams šeit : <https://www.em.gov.lv/lv/lbp-padomes-sastavs>

²⁸ Protokols pieejams šeit - <https://www.em.gov.lv/lv/lbp-padomes-sezu-darba-kartiba-protokoli>

²⁹ 2021.gada 20.maija protokols pieejams šeit - <https://www.em.gov.lv/lv/lbp-padomes-sezu-darba-kartiba-protokoli>

³⁰ 2020.gada 5.novembra protokols un materiāli ir pieejami šeit - <https://www.em.gov.lv/lv/lbp-padomes-sezu-darba-kartiba-protokoli>

³¹ 2020.gada 5.novembra protokols un izvērtējums ir pieejams šeit - <https://www.em.gov.lv/lv/lbp-padomes-sezu-darba-kartiba-protokoli>

Kopsavilkums fokusgrupām ar būvniecības nozari pārstāvošām nevalstiskajām organizācijām - biedrības "Latvijas Būvinženieru savienība" pārstāvjiem, biedrības "Latvijas Arhitektu savienība" pārstāvjiem un biedrības "Latvijas Būvkonstrukciju projektētāju asociācija" pārstāvjiem

Lai izvērtētu to, kādi izaicinājumi būvniecības procesā pastāv šobrīd, Providus laika posmā no 2023.gada augusta līdz 2023.gada septembrim veica fokusgrupas/intervijas ar nevalstiskām organizācijām, kas pārstāv dažādus būvspeciālistus - Latvijas Arhitektu savienību, Latvijas Būvinženieru savienību, Latvijas Būvkonstrukciju projektētāju asociāciju³².

Apkopojot fokusgrupu/interviju rezultātus, jāsecina, ka eksperti norādīja gan uz vairākām pozitīvām lietām, kas šajos desmit gados būvniecības jomā ir notikušas, gan iezīmēja dažādus izaicinājumus, pie kuriem būtu jāstrādā :

- Tiesiskais regulējums ir būtiski uzlabojies, taču problēmas rada pārāk biežas izmaiņas normatīvajā regulējumā

Fokusgrupās eksperti norādīja, ka tiesiskais regulējums, salīdzinot ar situāciju 2013.gadā, ir būtiski uzlabojies, ir tikuši pieņemti daudzi svarīgi tiesību akti, gan tie, kas regulē administratīvās procedūras, gan tie, kas saistās ar būvniecības procesa kvalitāti. Nozare ir spējusi pielāgoties tiesiskam regulējumam un līdzdarbojusies tiesiskā regulējuma izstrādē, palīdzot būvniecības procesam kļūt kvalitatīvākām un drošākam (piemēram, ekspertīzes tvērums un apjoms ir būtiski uzlabots un pilnveidots). Taču, kā to norādīja eksperti fokusgrupās, tiesiskais regulējums pēdējos gados ļoti bieži mainās un nereti notiek paralēlais tiesību aktu sagatavošanas process, tāpēc nozarei ir grūti izsekot līdzī visiem normatīvo aktu izstrādes procesiem un aktīvi līdzdarboties to izstrādē.

- Joprojām pārāk lielā uzmanība tiek veltīta administratīvām prasībām

Eksperti fokusgrupās norādīja, ka joprojām daudz lielāka uzmanība (arī no valsts uzraudzības puses) tiek vērsta uz kontroli pār administratīvām procedūrām (piemēram, vai saņemti visi paraksti un saskaņojumi). Tika minēts, ka būvspeciālistiem ļoti daudz laika jāpavada kārtojot administratīvās prasības, kas atņem laiku un uzmanību no reālās būvdarbu veikšanas. Eksperti norādīja, ka *lielākos objektos* nereti tiek algoti papildus darbinieki, lai kārtotu tieši administratīvās prasības (piemēram, veiktu ierakstus BIS sistēmā), kas gan sadārdzina būvdarbu izmaksas (jo jāalgo papildus darbinieki), gan paildzina būvdarbus (jo administratīvās procedūras prasa daudz papildus laika).

³² 2023.gada 9.augustā notika fokusgrupa ar Latvijas Būvinženieru savienības pārstāvjiem, 2023.gada 9.augustā ar Latvijas Arhitektu savienības pārstāvjiem un 2023.gada 4.septembrī ar Latvijas Būvkonstrukciju projektētāju asociācijas pārstāvjiem

- *Nav atrisināts jautājums attiecībā uz atbildības sadalījumu būvniecības procesā*

Eksperti fokusgrupās norādījumu uz problemātiku attiecībā uz atbildības sadalījumu būvniecības procesā. Eksperti uzsvēra, lai gan Būvniecības likumā ir būtiski uzlabots attiecībā uz atbildības sadalījumu starp būvniecības procesā iesaistītajām pusēm, taču vēl joprojām ir vairāki nerisināti jautājumi. Kā viens no galvenajiem problēmjautājumiem, ko eksperti uzsvēra, ir Pasūtītāja atbildības tvērums. Tika norādīts, ka nav rasts risinājums attiecībā uz to, kāda ir Pasūtītāja atbildība par kvalitatīvu būvniecības procesu un kā efektīvi aizsargāt trešo personu intereses gadījumā, ja trešajai personai tiek radīti zaudējumi gan būvdarbu laikā, gan būvdarbu garantijas termiņa laikā. Eksperti norādīja uz citu valstu pieredzi un praksi, kur pasūtītājs primāri ir atbildīgs par kvalitatīvu būvniecību, tādējādi daudz atbildīgāk izvēlas piesaistītos būvdarbu veicējus un būvspeciālistus.

Eksperti identificēja vēl arī citus jautājumus, kuri būtu jāprecizē tiesību aktos, piemēram:

- kāda (vai?) ir būvuzņēmuma (kā juridiskās personas) un tās valdes locekļu atbildība?
- kā (vai?) stiprināt būvniecības procesā iesaistīto būvspeciālistu pienākumu rīkoties (arī būt līdzatbildīgam), ja tas pamanījis vai tam vajadzēja pamanīt kļūdas izstrādātā būvprojektā vai citos būvniecības dokumentos?

- *Lai gan būvspeciālistu sertificēšanas process ir pilnveidots, būvspeciālista sertifikāts nav kvalitātes garants*

Fokusgrupās tika pārrunāts jautājums par būvspeciālistu sertificēšanas procesu. Eksperti norādīja, ka pēdējos gados būvspeciālistu sertificēšanas process ir kļuvis daudz kvalitatīvāks (piemēram, būvspeciālistam ir jānokārto eksāmens nevis tests, būvspeciālistam regulāri jāpilnveido savas zināšanas, utt). Tāpat eksperti norādīja, ka sertificēšanas institūcijas reaģē uz būvspeciālistu pārkāpumiem, atņemot vai apturot sertifikāta darbību, un faktiski ir radīts "filtrs" jeb sistēma tam, kā pārliicināties par konkrēta būvspeciālista kompetenci.

Taču eksperti norādīja arī uz vairākām problēmām, piemēram, pēdējos gados ir novērojams zināšanu trūkums jaunajiem speciālistiem, kuri vēlas iegūt būvspeciālista sertifikātu un būtu jāturpina darbs ar izglītības iestādēm, pilnveidojot mācību procesus un programmas. Eksperti atzina, lai gan būvspeciālistu sertificēšanas process ir pilnveidots un uzlabots, tomēr būvspeciālista sertifikāts nav drošības garants un mēs nevaram vienmēr paļauties, ka sertificētie būvspeciālisti apzinās savu atbildību un ir pietiekami ziņoši un kompetenti. Kā piemērus eksperti minēja gadījumus, kad nozīmīgu objektu būvdarbu un būvprojektu izstrādes procesā tiek iesaistīti sertificēti būvspeciālisti ar minimālu pastāvīgo pieredzi būvniecības jomā, tas īpaši attiecas uz gadījumiem, kad būvniecības pakalpojumu iepērk publiskā iepirkuma procedūrā, izvēloties lētāko piedāvājumu. Eksperti ieteica, ka jāturpina diskusijas par to, kā "gradēt" specialistus jeb izvērtēt iespējas piešķirt patstāvīgās prakses tiesības būvspeciālistam pakāpeniski (vispirms pirmās un otrās grupas būvēs, bet pēc noteikta patstāvīgās prakses perioda, arī trešās grupas būvēs).

- *Nav konstatējami uzlabojumi, lai pasūtītājs publiskā iepirkuma rezultātā iepirktu labāko būvdarbu pakalpojumu*

Eksperti norādīja, ka nav konstatējami būtiski uzlabojumi būvdarbu iepirkumos, kas veikti publiskā iepirkuma procedūrās, proti, joprojām nereti tiek iepirkts būvdarbu pakalpojums par zemāko cenu. Lai gan Ekonomikas ministrija izstrādāja vadlīnijas par to, kā piemērot saimnieciskā izdevīguma kritērijus (izvērtējot piedāvājumus), praksē joprojām dominē zemākā cena kā galvenais izvēles kritērijs. Eksperti norādīja uz problēmu, ka publiskais pasūtītājs nereti nespēj precīzi un skaidri definēt savas vajadzības, nemāk izmantot saimnieciskā izdevīguma kritēriju un pēc tā atlasīt labāko piedāvājumu.

Kopsavilkums fokusgrupai ar būvvalžu pārstāvjiem

Lai izvērtētu to, kādi izaicinājumi būvniecības procesā pastāv šobrīd, Proventus veica fokusgrupu ar pašvaldību būvvaldēm, uzrunājot valstpilsētu būvvaldes.

Apkopojot fokusgrupas rezultātus, jāsecina, ka būvvalžu pārstāvji norādīja gan uz vairākām pozitīvām lietām, kas šajos desmit gados būvniecības jomā ir notikušas, gan iezīmēja dažādus izaicinājumus, pie kuriem būtu jāstrādā :

- *Traģēdija Zolitūdē "sapurināja" nozari, taču pēdējo gadu grozījumi tiesību aktos rada bažas*

Būvvalžu pārstāvji atzina, ka traģēdija, kas notika Zolitūdē, lika pārskatīt gan normatīvo regulējumu, gan praksi, fokusējoties uz to, vai būvējam droši. 2014. gadā, kad tika radīti nozīmīgākie tiesību akti jomā, daudzas būvvaldes pārskatīja savas procedūras tam, kā uzrauga būvniecības procesu kvalitāti. Tika atzīmēts, iespējams, ka dažos gadījumos prasības pēc drošas būvniecības 2014.gadā bija pārspīlētas. Taču pēdējo gadu laikā veiktās izmaiņas normatīvajos aktos, mazinot dažādas administratīvās prasības un procedūras, rada bažas, vai ir apsvērti visi riski un varam paļauties, ka dotās iespējas veikt būvdarbus ar atvieglotām procedūrām nodrošina drošu būvniecību. Tika minēti piemēri, kad arvien biežāk tiek novērota situācija, kur nozīmīgas pārbūves tiek veiktas, pamatojoties uz vairākiem vienkāršotiem procesiem, nevis būvatļauju (piemēram, pārveidojot dzīvojamo ēku ar lieliem dzīvokļiem par īres namu ar maziem daudzumiem dzīvokļiem). Šādā situācijā nedz būvvaldei nedz citām kontrolējošām institūcijām nav iespējas veikt kontroli par procesu un risinājumu kvalitāti (vai ievērotas ugunsdrošības normas, vai nav būtiski ietekmēta ēkas stiprība, utt), jo vienkāršotajiem procesiem nav nepieciešams būvprojekts. Būvvalžu pārstāvji īpaši atzīmēja 2022.gadā veiktos grozījumus Ministru kabineta noteikumos "Ēku būvnoteikumi"³³, kur cita starpā paredzēts, ka turpmāk būvdarbus daudzdzīvokļu māju dzīvokļos (skarot nesošās konstrukcijas) var veikt ar "ar pašu spēkiem", iesniedzot BIS paskaidrojuma rakstu (kādreiz šādu darbi veikšanai bija nepieciešama būvatļauja), atzīstot to par normatīvā akta izdevēja kļūdu, kas steidzami jālabo.

- *Būvniecības process ir kļuvis caurspīdīgāks un ir radīta iespēja būvēt droši*

Būvvalžu pārstāvji atzina, ka Būvniecības informācijas sistēma spēlē būtisku lomu caurspīdīguma nodrošināšanā, vairs nav iespējams veikt būvniecības reģistrā ierakstus ar atpakaļejošu datumu, taču atzina, ka sistēma joprojām ir smagnēja un nav lietotājam draudzīga, tai vajadzīgi uzlabojumi. Būvvalžu pārstāvji norādīja, ka tiesiskais regulējums ir izveidots tāds, kas vērsts uz drošu būvniecību un ja visas iesaistītās puses apzināsies savus pienākumus un tiesības, būvniecība noritēs droši.

³³ Grozījumu teksts pieejams šeit - <https://likumi.lv/ta/id/329145-grozijumi-ministru-kabineta-2014-gada-2-septembra-noteikumos-nr-529-eku-buvnoteikumi>

Taču tika minēti gadījumi, kad joprojām būvniecības procesā iesaistītās personas pārkāp noteikumus, piemēram, būvē vispirms un tad kārtu dokumentus.

- *Būvvaldes var būt noderīgs resurss, kas netiek izmantots*

Būvvalžu pārstāvji atzina, ka nereti, veidojot tiesību aktus būvniecības jomā vai izdarot izmaiņas tajos, atbildīgās institūcijas vairāk konsultējās ar būvniecības nozari pārstāvošām organizācijām, mazāk uzrunā būvvaldes, uzklausat to pieredzi un redzējumu. Tika vairākkārtīgi uzsvērts, ka 2022.gada grozījumi Ministru kabineta noteikumos "Ēku būvnoteikumi"³⁴ daudzām būvvaldēm bija pārsteigums, nācās pašu spēkiem apgūt jaunus nosacījumus, lai tos skaidrotu iedzīvotājiem.

- *Būvvaldes turpina uzraudzīt būvniecību, bet iespējas reaģēt uz pārkāpumiem, ir ierobežotas*

Būvvalžu pārstāvji norādīja, ka tiek veikta būvdarbu kontrole trešās grupas būvēs, kur būvdarbi notiek ar būvatļauju (tās, kuras piekritīgas būvvaldēm), šo būvdarbu uzraudzībai tiek norīkoti būvinspektori. Taču, ja būvniecības process notiek atvieglotā kārtībā, ne visos gadījumos tiek veikta būvdarbu kontrole. Būvvaldes pašas izvērtē riskus, kuros gadījumos būvdarbu kontrolei norīko būvinspektoru. Būvvaldes atzina, ka nereti par problēmām būvobjektā uzzina no blakus dzīvojošiem kaimiņiem vai būvniecības procesā iesaistītiem apakšuzņēmējiem, taču nereti nākas konstatēt, ka būvvaldēm nav tiesību reaģēt uz pārkāpumiem un aktīvi rīkoties, lai novērstu sekas (piemēram, tika minēts gadījums, kur būvvalde konstatē, ka būvdarbos netiek ievērota tehnoloģija, bet tāpēc nedrīkst apturēt būvdarbus, tā vietā jāsniedz sūdzība par sertificētā būvspeciālista pārkāpumiem).

- *Būvvaldes nevar būt drošības garants, būvspeciālistiem jādara savs darbs kvalitatīvi*

Būvvalžu pārstāvji minēja, ka būvvaldēm ir liels izaicinājums piesaistīt darbiniekus, ilgstoši tiek meklēti jauni darbinieki. Lai gan BVKB "noņem" lielu daļu no objektiem, uzraugot nozīmīgu būvju būvniecību, taču būvvaldēm bez būvdarbu kontroles pārējos objektos ir jāveic arī citi darbi – jāreaģē uz sūdzībām, jāpalīdz iedzīvotājiem saprast būvniecības tiesiskā regulējuma prasības, utt. Tāpēc svarīgi, ka visi iesaistītie būvspeciālisti apzinās savus pienākumus un pasūtītāji vienmēr pie nozīmīgiem būvdarbiem (arī tur, kur normatīvais regulējums neprasa) piesaista būvuzraugus. Gadījumos, kur objektos piesaistīts būvuzraugs, būvdarbu kvalitāte ir daudz augstāka.

- *Būvinspektori neapseko teritoriju pirms izdod būvniecību atļaujošo dokumentu*

Visu būvvalžu pārstāvji atzina, ka būvinspektori vairs neapseko teritoriju, kurā kāds plāno būvēt un iesniedzis dokumentus būvvaldē. Tā vietā būvvaldes vadās no

³⁴ Ar 2022.gada grozījumiem Ministru kabineta noteikumos "Ēku būvnoteikumi" tika izdarītas būtiskas izmaiņas attiecībā uz procedūram un dokumentiem kādi jāiesniedz, lai veiktu būvdarbus. Grozījumu teksts pieejams šeit - <https://likumi.lv/ta/id/329145-grozijumi-ministru-kabineta-2014-gada-2-septembra-noteikumos-nr-529-eku-buvnoteikumi>

dažādiem dokumentiem un reaģē tikai tad, ja ir sūdzības vai no dokumentiem redzami kādi nelikumīgās būvniecības riski.

Salīdzinošās tabulas

Tabula Nr.1. Salīdzinošā tabula par izmaiņām tiesiskajā regulējumā attiecībā uz būvvaldes tiesībām un pienākumiem, kas noteikti Būvniecības likumā.

Būvvaldes kompetences 2014.gadā	Būvvaldes kompetences 2023.gadā
<p>(1) Būvvalde ir pašvaldības iestāde vai struktūrvienība vai vairāku pašvaldību izveidota iestāde. Būvvaldes funkcijas var īstenot arī vairākas pašvaldības struktūrvienības, no kurām katrai ir noteikta sava no šā likuma izrietoša kompetence.</p> <p>(2) Būvvalde pastāvīgi nodarbina speciālistus, no kuriem vismaz viens ir arhitekts un viens – būvinspektors.</p> <p>(3) Būvvalde atbilstoši savai kompetencei:</p> <p>1) kontrolē būvniecības procesu un tā atbilstību šā likuma un citu būvniecību regulējošu normatīvo aktu prasībām;</p> <p>2) sniedz ziņas par teritorijas izmantošanas un apbūves nosacījumiem, kā arī teritorijā esošajiem inženiertīkliem;</p> <p>3) informē par notiekošās būvniecības tiesisko pamatojumu un sniedz ziņas par būvi;</p> <p>4) izskata iesniegumus un pieņem lēmumus par būvniecības ieceri, kā arī pārbauda lēmumos ietvertos nosacījumu izpildi un iesniegto dokumentu saturu normatīvajos aktos noteiktajā apjomā;</p> <p>5) izskata būvuzraudzības plānu;</p> <p>5¹⁾ norīko būvinspektoru būvniecības kontrolei objektā un nosaka obligāto būvlaukuma apmeklējuma grafiku. Gadījumos, kad būvei nepieciešama būvuzraudzība, minētais grafiks nosakāms, izvērtējot būvuzraudzības plānā noteiktos galvenos būvdarbu posmus;</p> <p>5²⁾ saņēmusi informāciju par būvlaukumā esoša būvizstrādājuma neatbilstību normatīvo aktu prasībām, lemj par nepieciešamību uzdot būvniecības ieceres iesniedzējam izvērtēt neatbilstības ietekmi uz būtiskām būvei izvirzītām prasībām;</p> <p>6) izskata alternatīvus tehniskos risinājumus vides pieejamības nodrošināšanai, ja nepieciešams, lūdzot attiecīgās jomas nevalstisko organizāciju ekspertu viedokli gadījumos, kad būvprojektā nav iespējams ievērot būvnormatīvu tehniskās prasības;</p> <p>7) pieņem būves ekspluatācijā;</p>	<p>(1) Būvvalde ir pašvaldības iestāde vai struktūrvienība vai vairāku pašvaldību izveidota iestāde. Būvvaldes funkcijas var īstenot arī vairākas pašvaldības struktūrvienības, no kurām katrai ir noteikta sava no šā likuma izrietoša kompetence.</p> <p>(2) Būvvalde pastāvīgi nodarbina speciālistus, no kuriem vismaz viens ir arhitekts un viens – būvinspektors.</p> <p>(2¹⁾ Būvvaldes arhitekts pārrauga arhitektoniskās kvalitātes principa ievērošanu, ciktāl tas attiecas uz būves iekļaušanos ainavā un pilsētvidē.</p> <p>(3) Būvvalde:</p> <p>1) nodrošina būvniecības administratīvā procesa tiesiskumu, tai skaitā veic būvdarbu administratīvo prasību ievērošanas kontroli un pieņem būves ekspluatācijā;</p> <p>2) sniedz konsultācijas par būvniecības administratīvā procesa kārtību un ziņas par teritorijas izmantošanas un apbūves nosacījumiem;</p> <p>3) informē par būvniecības procesa tiesisko pamatojumu un sniedz ziņas par pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajām vai paredzētajām būvēm.</p> <p>(3¹⁾ Būvvaldes kompetencē ir pārbaudīt un kontrolēt šāda būvniecības principa un šādu tehnisko prasību ievērošanu:</p> <p>1) arhitektoniskās kvalitātes princips, ciktāl tas attiecas uz būves iekļaušanos ainavā un pilsētvidē;</p> <p>2) pašvaldības teritorijas plānojumā, lokālpilānojumā (ja tāds ir izstrādāts) un detālpilānojumā (ja tas nepieciešams saskaņā ar normatīvajiem aktiem) noteiktās prasības;</p> <p>3) normatīvajos aktos noteiktās būves novietojuma prasības.</p> <p>(3²⁾ Izskatot būvprojektu, būvvalde vērtē un pārbauda tajā ietvertos risinājumus atbilstību normatīvo aktu prasībām, ievērojot šā panta 3.1 daļā noteikto kompetenci attiecībā uz būvniecības principu un tehniskajām prasībām.</p>

<p>8) izskata iesniegumus un pieņem lēmumus par būves vai tās daļas lietošanas veida maiņu bez pārbūves;</p> <p>9) sniedz konsultācijas par būvniecības procesa kārtību;</p> <p>10) veic citas ar būvniecības procesu un tā atbilstību normatīvo aktu prasībām saistītas darbības;</p> <p>11) reģistrē citu institūciju izdotās būvatļaujas;</p> <p>12) sniedz konsultācijas par būvniecības iespējām attiecīgajā teritorijā;</p> <p>13) vispārīgajos būvnoteikumos paredzētajā kārtībā sadarbojas ar biroju un institūcijām, kuras pilda būvvaldes funkcijas.</p> <p>(4) Atkarībā no būvniecības ieceres būvvalde pieņem lēmumu šādos termiņos:</p> <p>1) viena mēneša laikā — par šā likuma 14.panta trešās daļas 1.punktā minēto jautājumu;</p> <p>2) 14 dienu laikā — par šā likuma 14.panta trešās daļas 2.punktā minēto jautājumu;</p> <p>21) 14 dienu laikā — par šā likuma 16.panta 2.2 daļā un 17.panta 2.1 daļā minēto jautājumu, kā arī par izmaiņām būvatļaujā gadījumos, kad mainās būvatļaujas adresāts, būvdarbu vadītājs, būvuzraugs vai autoruzraugs;</p> <p>3) septiņu dienu laikā — par šā likuma 14.panta trešās daļas 3.punktā minēto jautājumu.</p> <p>(5) Būvvalde izdara atzīmi būvatļaujā par tajā ietvertu projektēšanas nosacījumu izpildi 15 darba dienu laikā no dienas, kad būvvaldei iesniegti dokumenti, kas apliecina visu attiecīgo nosacījumu izpildi. Atzīmi par būvdarbu uzsākšanas nosacījumu izpildi paskaidrojuma rakstā, apliecinājuma kartē vai būvatļaujā būvvalde izdara piecu darba dienu laikā no dienas, kad būvvaldei iesniegti dokumenti, kas apliecina visu attiecīgo nosacījumu izpildi.</p> <p>(6) Šā panta trešās daļas 1., 5.1 un 7.punktā minēto pienākumu būvvalde neveic attiecībā uz tiem būvdarbu valsts kontroles procesiem, kuri atbilstoši šā likuma 6.1 pantā noteiktajam ir biroja kompetencē. Tiesības un kārtību, kādā būvvalde ir tiesīga iesaistīties šā panta trešās daļas 1. un 7.punktā minētajos procesos tajos gadījumos, kad to veikšana ir citu šajā</p>	<p>(3³) Būvdarbu laikā būvvalde pārbauda patvaļīgas būvniecības vai patvaļīgas ekspluatācijas esamību, speciālajos būvnoteikumos noteiktās būvdarbu veikšanas dokumentācijas esamību, kā arī veic šā likuma 18. panta ceturtajā daļā noteiktās darbības un pārbauda būvizstrādājumu atbilstību apliecinājošu dokumentu esamību un atbilstību normatīvo aktu prasībām, ciktāl tas attiecas uz dokumenta formu un saturu, un vērtē konservācijas vai iepriekšējā stāvokļa atjaunošanas nepieciešamību.</p> <p>(3⁴) Pieņemot būvi ekspluatācijā, būvvalde pārbauda atbilstību būvatļaujā ietvertajiem nosacījumiem (ciktāl tie nav pārbaudīti, izpildot projektēšanas un būvdarbu uzsākšanas nosacījumus), patvaļīgas būvniecības esamību un speciālajos būvnoteikumos noteikto dokumentu, tai skaitā pozitīvu atzinumu (ja tādi nepieciešami saskaņā ar normatīvajiem aktiem), esamību.</p> <p>(4) (Izslēgta no 01.07.2022. ar 15.04.2021. likumu. Sk. Pārejas noteikumu 27. punktu)</p> <p>(5) (Izslēgta no 01.07.2022. ar 15.04.2021. likumu. Sk. Pārejas noteikumu 27. punktu)</p> <p>(6) Šajā pantā noteiktās funkcijas būvvalde neveic attiecībā uz būvniecības procesiem vai to daļām, kas atbilstoši šim likumam ir citas institūcijas, kura pilda būvvaldes funkcijas, kompetencē. Būvvaldes tiesības iesaistīties un kārtību, kādā būvvalde ir tiesīga iesaistīties būvniecības administratīvajā procesā, kas ir citas institūcijas, kura pilda būvvaldes funkcijas, kompetencē, nosaka vispārīgie būvnoteikumi.</p> <p>(7) Būvvalde būvniecības un ekspluatācijas kontroles ietvaros nepieciešamās procesuālās darbības atspoguļo un lēmumus izdod būvniecības informācijas sistēmā, ievērojot šā panta astoto daļu.</p> <p>(8) Būvvalde vai institūcija, kura pilda būvvaldes funkcijas, neizmantojot būvniecības informācijas sistēmu, var:</p> <p>1) veikt administratīvo pārkāpumu procesu;</p> <p>2) izskatīt iesniegumus (izņemot būvniecības ieceres iesniegumus un iesniegumus par speciālajos būvnoteikumos noteiktās informācijas vai dokumentu iesniegšanu) un informācijas</p>
---	--

likumā minēto institūciju kompetencē, nosaka vispārīgie būvnoteikumi.	pieprasījumus, kā arī apstrīdēšanas iesniegumus; 3) veikt būvniecības administratīvā procesa ietvaros izdota administratīvā akta piespiedu izpildi. (9) Pildot šajā likumā noteiktās funkcijas, būvvaldei ir tiesības pieprasīt un bez maksas saņemt informāciju un dokumentus. (10) Būvvalde vai institūcija, kura pilda būvvaldes funkcijas, var pilnvarot būvinspektoru tās vārdā pieņemt šā likuma 18. panta piektajā, 6.1 un septītajā daļā, kā arī 21. panta septītajā daļā noteiktos lēmumus.
---	---

Avots: Provedus sagatavots salīdzinājums, Būvniecības likuma normas

Tabula Nr.2. Salīdzinošā tabula par izmaiņām tiesiskajā regulējumā attiecībā uz būvvaldes pienākumiem, kas noteikti Ministru kabineta noteikumos "Vispārīgie būvnoteikumi" (ar sarkanu atzīmētas būtiskākās izmaiņas)

Situācija uz 2014.gadu	Situācija uz 2023.gadu
74. Būvvalde, saņemot būvatļaujā norādītos dokumentus, kas apliecina projektēšanas nosacījumu izpildi, pārliecinās, ka būvprojekts atbilst vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas dokumentiem, būvprojektam ir izstrādātas visas nepieciešamās sadaļas, kā arī ir saņemta tehnisko noteikumu izdevēja piekrišana būvprojekta risinājumiem, apstiprinot, ka būvprojektā ievērotas visas tehnisko noteikumu prasības un, ja nepieciešams, vides pieejamības un insolācijas prasības.	74. Būvvalde, saņemot būvatļaujā norādītos dokumentus, kas apliecina projektēšanas nosacījumu izpildi, pārliecinās, ka būvprojektam ir izstrādātas visas nepieciešamās daļas, būvprojekts atbilst vietējās pašvaldības teritorijas plānojumam, lokālpļānojumam (ja tāds ir izstrādāts) un detālpļānojumam (ja tas nepieciešams saskaņā ar normatīvajiem aktiem) (izņemot gadījumu, ja būvprojekts attiecas uz nacionālo interešu objektu), kā arī ir saņemta tehnisko noteikumu izdevēja piekrišana būvprojekta risinājumiem.
75. Ja būvvalde, pārbaudot projektēšanas nosacījumu izpildi, konstatē acimredzamas neatbilstības normatīvo aktu vai tehnisko noteikumu prasībām, tā ir tiesīga lūgt speciālajos būvnoteikumos noteiktajā kārtībā precizēt būvprojektu un neizdarīt atzīmi par projektēšanas nosacījumu izpildi.	75. (Svītrots ar MK 28.06.2022. noteikumiem Nr. 390)
137. Pirms būvvalde izdod būvatļauju, būvinspektors pārbauda būvniecības ieceres realizācijas vietu, lai pārliecinātos, ka tur nav veikta patvaļīga būvniecība.	137. (Svītrots ar MK 25.10.2022. noteikumiem Nr. 674)
142. Ja, veicot šo noteikumu 139.4. apakšpunktā minēto pārbaudi, būvinspektors būvlaukumā konstatē atkāpes no vides prasībām un tas ir radījis vai var radīt bīstamību vai būtisku kaitējumu, viņš ir tiesīgs apturēt būvdarbus. Būvvalde var pieņemt lēmumu par atļauju turpināt būvdarbus pēc tam, kad no institūcijas, kas veic vides valsts kontroli,	142. (Svītrots ar MK 19.11.2019. noteikumiem Nr. 551)

saņemta informācija par konstatēto trūkumu novēršanu.	
---	--

Avots: Providus sagatavots salīdzinājums, Ministru kabineta noteikumi "Vispārīgie būvnoteikumi"

Tabula Nr.4. Salīdzinošā tabula par izmaiņām tiesiskajā regulējumā attiecībā uz izmaiņām ar būvprojekta ekspertīzi" (ar sarkanu atzīmētas būtiskākās izmaiņas)

Situācija uz 2014.gadu	Situācija uz 2023.gadu
60. Ja būvprojektam, kuram ir veikta ekspertīze, pirms būvdarbu uzsākšanas vai būvdarbu laikā tiek mainīts būves arhitektoniskais risinājums vai būves, tās nesošo konstrukciju vai to daļu konstruktīvais risinājums attiecībā uz būves mehānisko stiprību, stabilitāti, ugunsdrošību vai lietošanas drošumu, pasūtītājam ir pienākums veikt atkārtotu attiecīgo būvprojekta daļu un sadaļu ekspertīzi, ievērojot šo noteikumu 69. punktu.	60. Ja būvprojektam, kuram būvniecības jomu regulējošos normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos ir veikta būvekspertīze, pirms būvdarbu uzsākšanas vai būvdarbu laikā tiek mainīts būves, tās nesošo konstrukciju vai to daļu konstruktīvais vai cits risinājums, kas samazina būves mehānisko stiprību, stabilitāti, ugunsdrošību vai lietošanas drošumu, un to izmaiņu būvprojektā atbilstoši šo noteikumu 67.1 punktam ir norādījis būvprojekta izstrādātājs, būvniecības ierosinātājam ir pienākums veikt atkārtotu attiecīgo būvprojekta daļu ekspertīzi, ievērojot šo noteikumu 69. punktu. Izmaiņu būvprojekta būvekspertīzes atzinumu pievieno izmaiņu būvprojektam līdz būvdarbu atsākšanas brīdim, ja tie ir pārtraucami, vai līdz objekta nodošanai ekspluatācijā.
69. Ja būvprojektā, kuram ir veikta ekspertīze, pirms būvdarbu uzsākšanas vai būvdarbu laikā tiek mainīts būves arhitektoniskais risinājums vai būves, tās nesošo konstrukciju vai to daļu konstruktīvais risinājums attiecībā uz būves mehānisko stiprību, stabilitāti, ugunsdrošību vai lietošanas drošumu, pasūtītājam ir pienākums: 69.1. ja ir uzsākti būvdarbi, – pārtraukt būvdarbus būves daļā, kuru skar konstruktīvā risinājuma izmaiņas; 69.2. nodrošināt attiecīgo būvprojekta daļu un sadaļu izstrādi atbilstoši Latvijas būvnormatīvu un citu normatīvo aktu prasībām; 69.3. nodrošināt attiecīgo būvprojekta daļu un sadaļu ekspertīzi; 69.4. iesniegt būvprojekta izmaiņu dokumentāciju un ekspertīzes atzinumu būvvaldē divu nedēļu laikā pēc tā saņemšanas; 69.5. būvdarbus būves daļā, kuru skar konstruktīvā risinājuma izmaiņas, atsākt tikai pēc tam, kad ir saņemts pozitīvs	69. Ja saskaņā ar šo noteikumu 60. punktu ir jāveic atkārtota būvprojekta ekspertīze un būve tiek ekspluatēta, būvdarbus būves daļā, kuru skar konstruktīvā risinājuma izmaiņas, pārtrauc un tos var atsākt tikai pēc tam, kad ir saņemts pozitīvs būvekspertīzes atzinums.

ekspertīzes atzinums un, ja to paredz speciālie būvnoteikumi, būvvaldē saskaņotas būvprojekta izmaiņas.	
---	--

Avots: Provedus sagatavots salīdzinājums, Ministru kabineta noteikumi "Vispārīgie būvnoteikumi"

Tabula Nr.5. Salīdzinošā tabula par izmaiņām tiesiskajā regulējumā attiecībā uz atbildības sadalījumu

Situācija 2014.gadā	Situācija 2023.gadā
<p>19.pants. Atbildība būvniecībā</p> <p>(1) Būvniecības procesa dalībniekiem (zemes īpašnieks, būves īpašnieks, būvprojekta izstrādātājs, būvdarbu veicējs, būvuzraugs un būveksperts) ir pienākums būvniecības procesā ievērot normatīvo aktu prasības. Šā likuma izpratnē zemes īpašnieks ir arī publiskas personas zemes tiesiskais valdītājs, bet būves īpašnieks – publiskai personai piederošas vai citas būves tiesiskais valdītājs.</p> <p>(2) Ja uz zemes gabala atrodas vai tiek būvēta zemes īpašniekam piederoša būve, par būvdarbu uzsākšanu vai veikšanu bez būvatļaujas vai pirms tam, kad būvatļaujā, apliecinājuma kartē vai paskaidrojuma rakstā izdarīta atzīme par attiecīgo nosacījumu izpildi, ja attiecīgie lēmumi būvniecības uzsākšanai nepieciešami, atbild zemes īpašnieks. Zemes īpašnieks ir atbildīgs arī par normatīvajiem aktiem atbilstoša būvprojekta izstrādātāja, būveksperta, būvdarbu veicēja un būvuzrauga izvēli.</p> <p>(3) Ja uz zemes gabala atrodas vai tiek būvēta citai personai piederoša būve, par būvdarbu uzsākšanu vai veikšanu bez būvatļaujas vai pirms tam, kad būvatļaujā, apliecinājuma kartē vai paskaidrojuma rakstā izdarīta atzīme par attiecīgo nosacījumu izpildi, ja attiecīgie lēmumi būvniecības uzsākšanai nepieciešami, atbild būves īpašnieks. Būves īpašnieks ir atbildīgs arī par normatīvajiem aktiem atbilstoša būvprojekta izstrādātāja, būveksperta, būvdarbu veicēja un būvuzrauga izvēli.</p>	<p>19. pants. Atbildība būvniecībā</p> <p>(1) Būvniecības procesa dalībnieku būvniecības procesa ietvaros sniegtie saskaņojumi neatbrīvo citus būvniecības procesa dalībniekus no tiem normatīvajos aktos noteiktās atbildības.</p> <p>(2) Būvniecības procesa dalībniekus var mainīt saskaņā ar būvnoteikumiem.</p> <p>(3) Par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu atbild zemes gabala īpašnieks vai, ja tāda nav, – tiesiskais valdītājs, bet, ja šādi būvdarbi veikti būvē, tad būves īpašnieks vai, ja tāda nav, – tiesiskais valdītājs. Apbūves tiesības gadījumā par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu atbild apbūves tiesīgais. Ja būvdarbi veikti neatbilstoši būvprojektam, uz kura pamata būvvalde vai institūcija, kura pilda būvvaldes funkcijas, ir izdevusi būvatļauju vai akceptējusi būvniecības ieceri, tad par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu atbild būvniecības ierosinātājs vai tā tiesību pārņēmējs.</p>
	<p>19.¹ pants. Būvniecības ierosinātāja pienākumi un atbildība</p> <p>(1) Būvniecības ierosinātājs būvprojekta izstrādei piesaista normatīvajiem aktiem atbilstošus būvspeciālistus vai</p>

	<p>būvkomersantus (izņemot speciālajos būvnoteikumos noteiktos gadījumus), kā arī projektēšanas uzdevumā nosaka paredzētās būves lietotāja prasības.</p> <p>(2) Būvniecības ierosinātājam ir pienākums sagatavot projektēšanas uzdevumu un sniegt būvprojekta izstrādātājam savā rīcībā esošu informāciju par objektu atbilstoši līgumam, kā arī pēc būvprojekta izstrādātāja pieprasījuma nodrošināt priekšizpētes darbu veikšanu un projektēšanas veikšanai nepieciešamās informācijas iegūšanu, izņemot gadījumu, kad līgumā par projektēšanu pienākumu veikt priekšizpēti un iegūt informāciju ir uzņēmies būvprojekta izstrādātājs.</p> <p>(3) Speciālajos būvnoteikumos noteiktajos gadījumos būvniecības ierosinātājs var būt būvētājs, uzņemoties būvdarbu veicēja pienākumus un atbildību. Ja būvniecības ierosinātājs ir būvētājs, būvuzraudzība nav nepieciešama.</p>
<p>19.pants. Atbildība būvniecībā</p> <p>(4) Būvprojekta izstrādātājs ir atbildīgs par būvprojekta apjoma un satura atbilstību pasūtītāja, šā likuma un citu normatīvo aktu prasībām, kā arī par autoruzraudzību.</p>	<p>19.² pants. Citu būvniecības procesa dalībnieku pienākumi un atbildība</p> <p>(1) Būvprojekta izstrādātājs nodrošina būvprojekta un tajā ietvertu risinājumu atbilstību būvniecības ierosinātāja un normatīvo aktu prasībām, kā arī piemērojamos standartos noteiktajām prasībām un dokumentācijā ietvertās informācijas savstarpējo atbilstību. Būvprojekta izstrādātājs ir atbildīgs par to, lai būvvaldei vai institūcijai, kura pilda būvvaldes funkcijas, iesniegtajā vai realizācijai nodotajā būvprojektā vai tā daļā ietvertie risinājumi ir izstrādāti, balstoties uz pietiekamu informāciju, kā arī ir atbildīgs par apakšuzņēmēja veiktajiem darbiem un to kvalitātes kontroli.</p> <p>(2) Ja būvniecības ierosinātājs nepilda šā likuma 19.1 panta otrajā daļā noteiktos pienākumus, būvprojekta izstrādātājs ir tiesīgs vienpusējā kārtā izbeigt ar būvniecības ierosinātāju noslēgto līgumu par projektēšanu.</p>
<p>19.pants. Atbildība būvniecībā</p> <p>(5) Būvdarbu veicējs ir atbildīgs par normatīvo aktu prasību ievērošanu</p>	<p>19.² pants. Citu būvniecības procesa dalībnieku pienākumi un atbildība</p>

<p>būvlaukumā un būvdarbu rezultātā tapušās būves vai tās daļas atbilstību būvprojektam un pasūtītāja, šā likuma un citu normatīvo aktu prasībām, kā arī par normatīvo aktu prasībām atbilstošu būvizstrādājumu izvēli un to iestrādes tehnoloģiju.</p>	<p>(4) Būvdarbu veicējs nodrošina būvdarbu rezultātā tapušās būves vai tās daļas atbilstību būvprojektam un tajā ietvertajiem risinājumiem, kā arī atbild par būvdarbu kvalitāti un atbilstošu būvizstrādājumu un to iestrādes tehnoloģiju izmantošanu (ciktāl būvprojektā nav tieši norādīts noteikts būvizstrādājums vai tā iestrādes tehnoloģija). Būvdarbu kvalitāte nedrīkst būt zemāka par būvnormatīvos un citos normatīvajos aktos, piemērojamos standartos un būvdarbu līgumā noteiktajiem būvdarbu kvalitātes rādītājiem. Būvdarbu veicējs ir atbildīgs par apakšuzņēmēja veiktajiem būvdarbiem un to kvalitātes kontroli. Būvdarbu veicējs nav tiesīgs veikt būvdarbus, ja viņš un būvuzraudzības veicējs ir uzskatāmi par saistītām personām likuma "Par nodokļiem un nodevām" izpratnē, izņemot gadījumu, kad būvniecības ierosinātājs ir vienlaikus arī būvdarbu veicējs vai būvuzraudzības veicējs.</p> <p>(5) Ja būvdarbu veicējs pirms būvdarbu uzsākšanas nav pieprasījis būvprojekta papildu detalizācijas izstrādi, viņš ir atbildīgs par iespējamām sekām, kā arī par attiecīgās detalizācijas nodrošināšanu. Par detalizācijas un tajā ietverto risinājumu atbilstību būvprojektam un tajā ietvertajiem risinājumiem atbild detalizācijas izstrādātājs.</p>
<p>19.pants. Atbildība būvniecībā</p> <p>(6) Būvuzraugs ir atbildīgs par visa būvdarbu procesa uzraudzību kopumā un ikviena būvuzraudzības plānā noteiktā posma kontroli būvlaukumā termiņos, kādi attiecīgajā plānā paredzēti, kā arī par to, lai būve vai tās daļa, kuras būvniecības laikā viņš pildījis savus pienākumus, atbilstu būvprojektam un pasūtītāja, šā likuma un citu normatīvo aktu prasībām.</p>	<p>19.² pants. Citu būvniecības procesa dalībnieku pienākumi un atbildība</p> <p>6) Būvuzraudzības veicējs saskaņā ar vispārīgajiem būvnoteikumiem un noslēgto līgumu nodrošina būvniecības ierosinātāja likumīgo interešu pārstāvību būvdarbu procesā, tai skaitā visa būvdarbu procesa uzraudzību kopumā un ikviena būvuzraudzības plānā noteiktā posma kontroli. Būvuzraudzības veicējs ir atbildīgs par apakšuzņēmēja veikto būvdarbu procesa uzraudzību un būvdarbu kontroli. Būvuzraudzības veicējs nav tiesīgs veikt būvuzraudzību, ja viņš un būvdarbu veicējs ir uzskatāmi par saistītām personām likuma "Par nodokļiem un nodevām" izpratnē, izņemot gadījumu, kad būvniecības ierosinātājs ir vienlaikus arī būvdarbu</p>

	veicējs vai būvuzraudzības veicējs, vai gadījumu, kad būvniecības ierosinātājs un būvdarbu veicējs ir saistītās personas likuma "Par nodokļiem un nodevām" izpratnē.
19.pants. Atbildība būvniecībā (7) Būveksperts atbild par ekspertīzes atzinuma saturu un tajā ietverto secinājumu pamatotību. (7 ¹) Zemes īpašnieks vai būves īpašnieks nav tiesīgs pilnvarot citus būvniecības procesa dalībniekus izraudzīties būveksperts vai būvuzraugu un slēgt līgumu par būveksperta vai būvuzrauga pakalpojuma sniegšanu zemes īpašnieka vai būves īpašnieka uzdevumā.	19. ² pants. Citu būvniecības procesa dalībnieku pienākumi un atbildība (7) Būvekspertīzes veicējs atbild par būvekspertīzes atzinuma saturu un tajā ietverto secinājumu pamatotību būvekspertīzes uzdevuma ietvaros. Būvekspertīzes veicējs ir atbildīgs par apakšuzņēmēja veikto būvekspertīzi. Būvekspertīzes veicējs nav tiesīgs veikt būvprojekta būvekspertīzi, ja viņš un būvprojekta izstrādātājs ir uzskatāmi par saistītām personām likuma "Par nodokļiem un nodevām" izpratnē.
19.pants. Atbildība būvniecībā (8) Būvniecības procesa dalībniekam ir pienākums šajā likumā un Civillikumā noteiktajā kārtībā atlīdzināt citiem būvniecības procesa dalībniekiem un trešajām personām tos zaudējumus, kurus viņš nodarījis ar savu darbību vai bezdarbību. (9) Ja būvdarbu veikšanai ir nepieciešama būvatļauja, paskaidrojuma raksts vai apliecinājuma karte, starp būvniecības dalībniekiem, izņemot radniekus pirmajā, otrajā un trešajā radniecības pakāpē un citus ģimenes locekļus, kuri var pierādīt piederību ģimenei, par darba veikšanu vai pakalpojumu sniegšanu rakstveidā slēdzami darba vai uzņēmuma līgumi. (10) Ja būvdarbu veikšanai nav nepieciešama būvatļauja, paskaidrojuma raksts vai apliecinājuma karte, būvniecības dalībnieku pienākumus un tiesības attiecībā uz līgumu noslēgšanas formu nosaka Civillikums, Darba likums un citi normatīvie akti.	(3) Autoruzraudzības veicējs atbild par citiem būvniecības procesa dalībniekiem doto norādījumu saturu un viņa saskaņoto būvniecības dokumentu atbilstību būvprojektam un tajā ietvertajiem risinājumiem. (8) Būvprojekta izstrādātājs , autoruzraudzības veicējs, būvdarbu veicējs, būvuzraudzības veicējs un būvekspertīzes veicējs atbild par katru savu neuzmanību. (9) Inženierkonsultants , kurš uzrauga būvdarbu līguma vai pakalpojumu līguma par projektēšanu, autoruzraudzību, būvuzraudzību vai būvprojekta būvekspertīzi izpildi vai sniedz citus pakalpojumus būvniecības ierosinātajam saskaņā ar noslēgto līgumu, ir atbildīgs par katru savu neuzmanību. Ja inženierkonsultants būvniecības procesa ietvaros veic būvuzraudzību vai būvekspertīzi, tas atbild arī kā būvuzraudzības veicējs vai būvekspertīzes veicējs un uz to attiecas šā panta sestajā vai septītajā daļā noteiktie ierobežojumi.

Avots: Provedus sagatavots salīdzinājums, Būvniecības likuma normas

Tabula Nr.6. Salīdzinošā tabula par izmaiņām tiesiskajā regulējumā attiecībā uz BVKB pienākumiem" (ar sarkanu atzīmētas būtiskākās izmaiņas.

BVKB uzdevumi 2014.gadā	BVKB uzdevumi 2023.gadā
--------------------------------	--------------------------------

<p>BVKB nodrošina būvdarbu valsts kontroli, veicot šādu būvju būvdarbu kontroli un pieņemšanu ekspluatācijā:</p> <p>a) tādu jaunu publisku ēku būvniecību un pārbūvi, kurās paredzēts vienlaikus uzturēties vairāk nekā 100 cilvēkiem (turpmāk – publiska ēka),</p> <p>b) būves, kuru paredzētajai būvniecībai atbilstoši likuma "Par ietekmes uz vidi novērtēšanu" 4.panta pirmās daļas 1.punktam piemērota ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra,</p> <p>c) jaunas būves vai esošu būvju pārbūves, kuru ieceres iesniedzējs ir pašvaldība, ja publisku būvdarbu līguma līgumcena ir 1,5 miljoni euro vai lielāka;</p>	<p>BVKB nodrošina būvdarbu valsts kontroli, veicot šādu būvju būvdarbu kontroli un pieņemšanu ekspluatācijā:</p> <p>a) trešās grupas publiskas ēkas (turpmāk – publiska ēka), ja būvdarbu veikšanai nepieciešama būvatļauja,</p> <p>b) būves, kuru paredzētajai būvniecībai atbilstoši likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 4.panta pirmās daļas 1.punktam piemērota ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra,</p>
	<p>BVKB veic būvvaldes funkcijas un nodrošina būvdarbu valsts kontroli vēl arī šādām būvēm</p> <p>a) Aizsardzības ministrijas, tās padotības iestādes vai Nacionālo bruņoto spēku vajadzībām nepieciešamo būvju būvniecību Aizsardzības ministrijas valdījumā vai turējumā esošā nekustamajā īpašumā,</p> <p>b) būvju būvniecību Latvijas Republikas iekšējos jūras ūdeņos, teritoriālajā jūrā un ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā;</p> <p>c) Iekšlietu ministrijas vai tās padotības iestādes vajadzībām nepieciešamo būvju būvniecību, kas pilnībā vai daļēji tiek veikta valsts robežas joslā, patrulēšanas joslā un robežzīmju uzraudzības joslā;</p>

Avots: Provedus sagatavots salīdzinājums, Būvniecības likuma normas (6.¹ pants)